

Slutrapport

Ekonomiskt stöd till utvärdering av lokalt brottsförebyggande arbete

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har utvärderats med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå).

Brå publicerar ett urval av slutrapporterna på myndighetens webbplats för att sprida kunskap om goda exempel och hjälpa andra aktörer i deras brottsförebyggande arbete. Det här är en sådan rapport.

För sakuppgifter och slutsatser i dessa rapporter står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/ekostod

Utvärderad med stöd från: **brå**

Slutrapport

TUTI -

Tidig upptäckt och tidig insats

2021-2023

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen

Trollhättans Stad

TUTI – Tidig Upptäckt och Tidig Insats Slutrapport, utvecklingsmedel från BRÅ Brottsförebyggande rådet Box 1386 111 93 Stockholm Tel 08-527 58 400 info@bra.se www.bra.se		Dnr/Dokument ID 5.1-0287/20
Projektstart 2021-01-01	Förvaltning/Organisation (ASF) Arbetsmarknads- och socialförvaltningen	Datum 2022-02-01
Slutdatum 2023-03-01	Kontaktperson Johanna Nyman, Resursforum ASF	Beviljat belopp 350 000

Sammanfattning

Projektet har bidragit till att tiden från att den unge misstänks för ett brott, eller att det görs en orosanmälan om brott eller droger, till att den unge erbjuds stöd har förkortats från några månader till endast några dagar. Den unge och föräldrar erbjuds stöd nästan direkt efter händelsen. Motivationen hos den unge och familjen är högre när stödet kommer i gång direkt och minskar risken för att den unge ska återfalla i brott. Införandet av TUTI-samtal har inneburit att vi lyckats fånga upp fler unga lagöverträdare och minskat risken för att unga vid upprepade tillfällen blir misstänkta för brott, utan någon insats till följd. I projektet har vi utvecklat servicespårarna "stöd att låta bli" och "en annan väg" som riktar sig till unga som gjort brott eller testat droger. För att snabbt fånga upp unga som är misstänkta för ringa narkotikabrott har "Familjeteamet intensiv" tillsammans med polisen infört TUTI-beredskap. Forskare från Högskolan Väst har under projekttiden intervjuat 21 unga personer som erbjudits en tidig insats i TUTI projektet. I resultatet framgår det att majoritet av dessa unga upplever att TUTI-insatsen varit meningsfull och i flera fall bidragit till att förstärka beslutet om att inte göra ett misstag igen (lagöverträdelsen).

Författarbeskrivning

Johanna Nyman är utbildad socialpedagog och har arbetat många år inom Socialtjänstens olika verksamheter. Främsta kompetensområden är pedagogik i teori och metod, metoder för tjänstedesign och innovation, förändringsledning, projektplanering, nätverksarbete, digitalisering och välfärdsteknologi. Johanna var projektledare för projektet TUTI, tidig upptäckt och tidig insats.

Anette Bolin är professor i socialt arbete vid Högskolan Väst, där hon undervisar på socionomprogrammet samt på lärarutbildningen. Hennes forskningsintresse rör social barn- och ungdomsvård, beslutsfattande inom socialtjänstens individ och familjeomsorg, familjers försörjning och barns agens. Hon forskar även om civilsamhällets stöd till papperslösa, samt om socialt arbete på familjecentraler. Anette var forskare i projektet, framför allt genom att intervjua ungdomar som deltagit i TUTI.

Emma Sorbring är professor i barn- och ungdomsvetenskap vid Högskolan Väst, där hon undervisar på barn- och ungdomsvetenskapliga magisterprogrammet samt på kurser inom psykologi. Hennes forskningsintresse är inom områdena familj, barns och ungas agens, identitet och sexuell utveckling. Hon är bland annat redaktör för böckerna *Samverkansforskning* (2019), *Barn- och ungdomsvetenskap* (2018), *Socialt arbete och internet* (2016), *Att förstå ungdomars identitetsskapande* (2014) och *Unga föräldrar* (2012). Emma var forskare i projektet, framför allt genom att sammanställa och bearbeta det kvantitativa materialet kring orosanmälan.

Innehåll

Bakgrund.....	5
Frågeställningar och metod.....	6
Metoder för utvärdering.....	6
Genomförande och deltagande aktörer	7
Kvantitativt material	7
Kvalitativt material.....	8
Urval av ungdomar	8
Begreppsförklaring.....	10
Arbeta brottspreventivt på flera nivåer.....	10
Måluppfyllelse.....	11
Beredskap vid narkotikabrott och brott mot knivlagen	11
Effekter av beredskap för narkotikabrott och brott mot knivlagen	12
Tidig upptäckt och snabb insats vid förstagångsbrott	13
TUTI samtal.....	13
Effekter med TUTI samtalen	14
Servicespår.....	15
Effekter av servicespår	16
Påbörja tidiga frivilliga stödinsatser i väntan på dom	17
Effekt.....	17
Ungdomsvård och ungdomstjänst – en positiv fortsättning.....	18
Medling	18
Föreningslivet som skyddsfaktor.....	19
Familjebehandlare med inriktning föreningsliv.....	19
Effekter av samverkan med föreningslivet.....	20
Nätverksarbete - Framtidsmöten	20
Trygga föräldrar	21
Arbetsprocessen från att upptäcka behov, motivera, samverka och sätta in stöd.....	22
Årlig statistik av orosanmälningar 2017 - 2022	24
Statistik TUTI insatser	27
Tillfrågades respektive valde att delta	27
Kön.....	27
Ålder	27
Känd sedan tidigare	28
Beredskapsärende	28

Orsak till orosanmälan.....	28
Åtgärd - bistånd och servicespår	28
De ungas upplevelse av TUTI insatserna	29
Resultat - Kvalitativa delen av utvärderingen.....	29
Sammanfattning av resultat utifrån frågeställningar i utvärderingen.....	30
De ungas upplevelse av bemötandet i samband med olika insatser	31
Beslutsfattande Socialsekreterare och Familjebehandlare.....	35
Bemötande - Polisen.....	36
Bemötande - Socialsekreterare och familjebehandlare	38
Forskarens slutsatser	40
Identifierade utvecklingsområden.....	41
En mer tillgänglig socialtjänst	41
Tidig samverkan med skolan, i skolan	41
Insatser som inte alltid behöver förmedlas av en orosanmälan.	42
Formen på stödinsatser	42
Avslutande reflektioner	42
Referenser	43
Rapporter	44
Artiklar.....	44

Bakgrund

Socialtjänsten i Trollhättan gjorde 2016 en kartläggning över unga lagöverträdare och kunde redan då konstatera att mycket unga personer vid upprepade tillfällen blev misstänkta för brott, utan någon insats som följd. De insatser som genomförts är i stort sett alltid på frivillig väg och vår erfarenhet är att när tid passerat från polisförhör mm. till mötet med socialtjänsten har familjens mottaglighet att ta emot stöd sjunkit betydligt. Familjen "sluter sig samman" och förnekar bekymmer när det gått en tid. Det finns ett stort behov av att fånga upp den mottaglighet och öppenhet för att ta emot stöd på frivillig väg som finns i direkt anslutning till brottet, polisförhör mm. Det innebär att tiden från brottet, till behandlingskontakt och erbjudande om stöd, måste förkortas väsentligt. Behandlare som arbetar med unga som dömts för brott på Familjehuset i Trollhättan har vid ett flertal tillfällen ställt följande fråga, "om vi skulle suttit på din axel och ringt i en varningsklocka när skulle vi gjort det då". Nästan alla unga svarar "vid första brottet".

Projektet TUTI, tidig upptäckt och tidig insats bygger på tidiga interventioner, delaktighet och samverkan, såväl övergripande som i det enskilda fallet. Många unga som begår brott första gången är i en situation där en meningsfull fritid och prosociala kamrater kan göra stor skillnad. Vår erfarenhet är att unga som begår brott behöver tillgång till fritidsaktiviteter och möjlighet att delta i positiva sociala sammanhang. Tidigare kartläggning och aktiviteter som genomförts i situationsanalysen visade på följande utmaningar.

- Det kunde ta flera månader innan stöd sattes in för unga som begått brott
- Om den unge åtalades och dömdes för brottet kunde domen ta upp till ett år och det fanns stor risk att den unge fortsatte en kriminell livsstil i väntan på dom
- Om det inte föreligger grund för utredning hos socialtjänsten blev besöket på mottagningsgruppen ofta det enda som hände. Familjen fick information om frivilligt stöd på Familjehuset, men sökte sig sällan dit
- Det gjordes återkommande orosanmälningar om brott eller oro för kriminalitet/riskmiljöer för mycket unga personer utan att några stödinsatser sattes in
- Det saknades ett direkt stöd till den unge och vårdnadshavare i samband med själva händelsen, tex när en ung person blev omhändertagen av polis för misstanke om ringa narkotikabrott, eller när den unge var under 15 år och kördes hem till vårdnadshavare
- Processen kunde se väldigt olika ut beroende på den unges ålder, typ av brott, vem som var initiativtagare till orosanmälan osv

Syftet med TUTI projektet är att minska risken för att unga (11-18 år) återfaller i en kriminell livsstil, samt förebygga risk för kriminalitet, missbruk, psykisk ohälsa och utanförskap. Effektmålen för projektet har varit att:

- utveckla brottsförebyggande metoder och, arbetssätt för unga i riskzon och deras föräldrar
- utveckla arbetssätt för tidig upptäckt och tidiga insatser i samverkan med socialtjänst, polismyndighet, föreningsliv och andra aktörer i civilsamhället

Avgränsningen till unga mellan 13-17 år har utökats till att gälla unga mellan 11-17 år. Detta då vi såg att en allt yngre målgrupp än vi tidigare trott, var aktuell för våra insatser. Familjehuset har genomfört TUTI- insatser till unga under 11 år, men som inte deltar i forskningen. Då många orosanmälningar handlar om vuxnas oro för att unga befinner sig i riskmiljöer eller med riskpersoner har vi utökat projektet till att även rikta sig till unga med risk för att hamna i kriminalitet.

Frågeställningar och metod

Följande frågeställningar angavs i vår ansökan om medel för att utvärdera de insatser och arbetssätt vi tagit fram i TUTI projektet.

- Om det arbetssätt som utformats motsvarar det behov som den unge och dennes familj upplever sig ha?
- På vilket sätt insatserna gjort skillnad i ungdomens vardagsliv samt dennes familjs vardagsliv.
- Om stödet ges i rätt tid, i rätt ordning och på rätt plats samt om stödet täcker det livsområde där svårigheter oftast uppstår.
- Hur de stödinsatser som den unge och dennes familj fick upplevdes?
- Om det finns något stöd som saknades eller som de tror hade gjort skillnad?

Kommentar förändringar

I projektet har endast de unga intervjuats vilket gör att vi inte har underlag för att säga något om hur vårdnadshavare eller den unges familj upplevt stödet. Dock har föräldrars upplevelse av stödet ibland uppmärksammats av behandlare och det finns refererat till i rapporten. En del i projektet har varit att hitta stödinsatser kopplat till föreningslivet. Då Covid restriktioner begränsade oss att påbörja insatser kopplat till föreningslivet under den första tiden av projektet, har det arbete påbörjats först under hösten 2022 och kommer utvärderas hösten 2023.

Metoder för utvärdering

I forskningsstudien har både kvantitativa och kvalitativa datainsamlingsmetoder använts. Den kvantitativa delen består av inhämtade personuppgifter från

socialtjänstens aktmaterial, gällande ungdomar som har tackat ja till TUTI – insatser (N= 196). Den kvalitativa delen innefattar material från intervjuer med ungdomar som accepterat TUTI-insatser (N=21). Fördelen med att använda både kvantitativ och kvalitativ metod är att studien har kunnat fånga både frekvens av hur många ungdomar projektet nått och hur insatserna fungerat, samt upplevelserna, genom att undersöka hur de ungdomar som tagit del av insatsen värderat den. Begränsningen med metoderna är att den kvalitativa delen inte är representativ för alla ungdomar som tagit del av insatserna, utan endast de som också tackat ja till att delta i forskning. Fördelen är att den delen av resultatet kan bidra till kunskap som kan användas som en vägvisare för betydelsen av insatserna.

Genomförande och deltagande aktörer

Utvärderingen genomfördes av två forskare från Högskolan Väst, Anette Bolin, professor i socialt arbete och Emma Sorbring, professor i barn och ungdomsvetenskap samt Johanna Nyman, projektledare Trollhättans stad. Studien med det kvantitativa och kvalitativa datamaterial som samlats in har etikprövats av Etikprövningsmyndigheten, Stockholm avdelning (övrig forskning Dnr 2021-00098, 2021-02-17).

Kvantitativt material

Det kvantitativa materialitet består av data på tre nivåer, vilka ger en bild av orosanmälningar i Trollhättan generellt och orosanmälningar specifikt i relation till de som erbjudits TUTI samt tackat ja till att delta i forskningsprojektet.

Det kvantitativa materialet är indelat i tre nivåer:

- Alla orosanmälningar för unga mellan 11-17 år under 2017-2022. Detta material består av data på aggregerad nivå, ej uppdelat på individ utan enbart summavariabler inom olika områden, perioden 2017 – 2022. Uppgifter om orsak till orosanmälan, uppgiftslämnare, spridning över året, ålder samt kön.
- Alla unga som blivit erbjudna TUTI insatser under 2021-2022. Detta material består av data på personnivå och rör orsak till orosanmälan, beredskapsärende, servicespår, bistånd, uppgiftslämnare, spridning över året, ålder samt kön för de som erbjudits TUTI, oavsett om de tackat ja till deltagande. Materialet har inhämtats från socialtjänstens egen statistik i TUTI projektet.
- Alla unga som blivit erbjudna TUTI insatser och deltagit i intervjuer under 2021-2022. Detta material består av samma data som i punkten ovan, samt av uppgifter gällande vårdnadshavare och ungdomens födelsedata, födelseland, historik av anledning till kontakt med socialtjänsten, samt

pågående insatser och polisens anmälan om lagöverträdelse. Materialet har inhämtats från socialtjänstens egen statistik från TUTI projektet och i samband med intervjuer.

Kvalitativt material

Semistrukturerade intervjuer har genomförts med ungdomarna 11–17 år (N=21), det skiljer sig mellan 1–3 intervjuer per ungdom. Intervjuerna pågick under tiden då den unge fick TUTI insatser eller efter insatsen avslutats. Sammanlagt genomfördes 41 intervjuer som innehöll tre olika teman.

- *Initiala kontakter* – vad hände när du blev tagen för att du begått ett brott? Vilka träffade du? Vad sa dom? Vad tänkte du? Vilka kontakter har du haft och vilka är närvarande vid dessa kontakter? Vad sa dom och vad tänkte och kände du?
- *Insatsen*– vilken insats erbjöds? Ungdomens pågående erfarenheter av hur TUTI personalen arbetar, utformning av insatsen och hur ungdomen uppfattar att detta kan hjälpa hen att inte begå nya brott. Skulle det kunna göras på ett annat sätt? Hur då?
- *Påverkan i vardagslivet* – insatsens inverkan på skola, fritid och familjeliv. Frågor om ungdomen tror att insatsen hjälper hen att inte begå brott igen, och i så fall påverkas skolresultaten, familjerelationer, vänskapsrelationer, och om de gör det, hur i så fall?

Urval av ungdomar

Ungdomar mellan 11–17 år som accepterat insatser inom ramen för TUTI projektet tillfrågades att delta i forskningsstudien. Ungdomarna tillfrågades om att ha löpande kontakt med forskaren under den tid de tog emot TUTI insatser och inom ramen för forskningsprojektets datainsamlingsperiod gällande den kvalitativa delen. Perioden för intervjuer varande mellan feb. 2021 – sept. 2022 och under den period tillfrågades 153 individer om att delta i TUTI varav 75 individer svarade ja till att delta. Av dessa tillfrågades 42 om att vara del i forskningsprojektet, varav 21 individer tackade ja till att delta i forskningsprojektet. Det innebär att 50% tackade ja att delta av de som blev tillfrågade.

Ungdomen fick själva avgöra om vårdnadshavare eller andra personer i det sociala nätverket skulle inkluderas och intervjuas, vilket dock ingen av ungdomarna valde att göra. Ungdomen bestämde också om vårdnadshavare eller annan viktig vuxen skulle vara med vid intervjun. Vid ett tillfälle var en förälder med inledningsvis vid intervjun, det gällde den yngsta deltagaren i studien.

Information om deltagande i forskningsprojektet gick till på följande sätt:

1. Familjebehandlaren (TUTI- personal) gav muntlig information om innebörden av deltagande i forskningsprojektet till ungdomen och

- vårdnadshavare, efter att ungdomen accepterat TUTI insatser. Familjebehandlaren delade också ut skriftlig information om forskningsprojektet (broschyr).
2. Familjebehandlaren erbjöd den unge ett första möte med forskaren på Familjehuset i Trollhättan. Detta skedde vid flera tillfällen (om ungdomen var under 15 år deltog vårdnadshavare och över 15 år, eventuellt annan viktig person). Oftast förmedlade Familjebehandlaren kontaktuppgifter till ungdom och förälder, direkt till forskaren, efter att de tackat ja till att delta. Skriftlig information och samtyckesblankett lämnades till vårdnadshavare och den unge innan mötet med forskare och på så sätt fick de möjlighet att tänka över deltagandet på förhand. De gavs också information om hur ungdomen/förälder kunde avboka första kontakt med forskaren.
 3. Vid den första kontakten med den unge, oftast via Facetime, gav forskaren muntlig information om syfte med studien och vad det kan innebära att delta, samt efterfrågade muntligt samtycke till att delta. Samtycke dokumenterades skriftligt.

Det var svårt att på förhand uppskatta hur många som skulle vilja medverka i studien, men med erfarenhet från andra studier var det sannolikt att det skulle vara ett begränsat antal (Bolin 2016; Harju 2008). Detta då frågan om deltagande skedde i flera led. Först skulle ungdomen och vårdnadshavare få information om studien av Familjebehandlaren (TUTI-personal). Därefter skulle ungdomen (och om relevant vårdnadshavare) samtycka till att vilja ha kontakt med forskaren och en lämplig tid för intervjun skulle bokas. Det krävdes att forskaren var aktiv i att boka om tider för intervju och förhålla sig flexibel till möjliga tider, både under kväll och helg.

Forskningen riktar sig primärt till ungdomar mellan 13–17 år, men det kunde i enstaka fall, förekomma yngre ungdomar varav vi i etikansökan inkluderat barn från 11 år, för att inte begränsa urvalet. Majoritet av ungdomar var dock mellan 13–17 år. Vi uppskattade att både pojkar och flickor skulle bli aktuella i forskningen med tanke på att det gällde "förstagångsförbrytare", även om pojkar är överrepresenterade när brotten blir mer allvarliga (se Brå rapport om strategiska brott, 2020). Utifrån existerande brottsstatistik uppskattade Socialtjänsten i Trollhättans kommun att det kunde röra sig om ca 150 ungdomar som skulle erbjudas TUTI insatser under projektperioden, totalt erbjöds 196 unga insatser. Förhoppningen var att ca 50% skulle genomföra insatsen, vilket stämde väl, 103 unga genomförde någon form av TUTI-insats. Vi hade skattat att 10–20 unga skulle ge samtycke till att delta i studien, vilket 21 st unga gjorde och totalt 41 intervjuer genomfördes.

Forskningsprojektet har begränsats av att ingen av ungdomarna bjöd med sina föräldrar till att bli intervjuade, varken enskilt eller ihop med ungdomen. Vi

bestämde tidigt, att om föräldrarna skulle delta, ska det ske med ungdomens samtycke. Detta beslut baserades på forskarnas erfarenheter från flera studier som handlat om att intervjua unga utifrån deras perspektiv och då föräldrar bjöds in till intervju kunde det ofta resultera i att det endast blev föräldrar som tackade ja till att ingå i studien, medan ungdomarna tackade nej.

Begreppsförklaring

Nedan finns en beskrivning av de olika begrepp som används i rapporten och som kan underlätta för läsaren att känna till.

Familjebehandlare – Arbetar med stöd till unga och deras familjer inom socialtjänstens utförarverksamhet.

FTI – Familjeteamet intensiv ungdom. Ett team inom socialtjänstens utförarverksamhet bestående av nio familjebehandlare. Teamet arbetar med intensiva och snabba insatser, riktat mot målgruppen unga med missbruk och kriminalitet.

Familjehuset – En del av socialtjänstens utförarverksamhet för familjestöd. I Familjehuset finns Familjeteamen, Medlingsverksamhet, Stödmottagning för unga brottsutsatta, med mera.

Normbrytande beteende – Normbrytande beteende definieras här som negativa eller destruktiva beteenden som bryter mot regler, riktlinjer eller normer. Normbrytande beteenden är nödvändigtvis inte olagliga men de kan beskrivas som olämpliga, exempelvis att knuffa sina klasskamrater eller att bryta mot sina föräldrars regler (Andershed 2019).

Servicespår – Rådgivande/ coachande samtal /träffar med familjebehandlare som inte behöver förmedlas av utredning. Servicespår får omfattas av max 5 träffar.

Risikfaktor – Livsstil, händelse, förhållande eller process som ökar sannolikheten eller risken för att människor utvecklar ett kriminellt beteende.

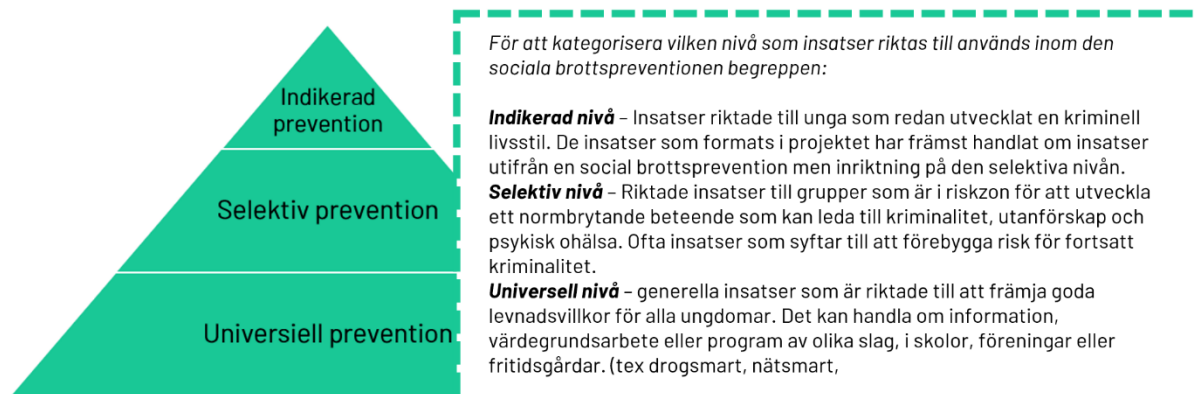
Skyddsfaktor – Egenskap, händelse, förhållande eller process som ökar motståndskraften hos människor. Sådant som gör att man ofta klarar sig bra trots att risker finns närvarande.

Arbeta brottspreventivt på flera nivåer

För att kategorisera vilken nivå som insatser riktas till används inom den sociala brottspreventionen begreppen *situationell* och *social brottsprevention*.

Situationell handlar om att minska tillfällena till brott medan social prevention handlar om att minska brottsbenägenheten hos den enskilde (Sahlin 2000).

De insatser som utvecklats och formats i projektet har främst handlat om insatser utifrån en social brottsprevention med inriktning på den selektiva nivån.

Rec: Socialstyrelsen. 2020 artikel. Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende. Kunskapsstöd för Socialtjänsten.

Måluppfyllelse

Nedan beskrivs de stödinsatser och arbetssätt som utformats och förankrats under TUTI projektet, effekter vi kunnat se hittills samt resultat från utvärderingen, från studien utförd av forskarna på Högskolan Väst. De olika arbetssätten är ett resultat av de aktiviteter vi genomfört i situationsanalysen och som bidragit till viktiga insikter om vad som behöver utvecklas och förändras i arbetet med unga brottsutövare.

Beredskap vid narkotikabrott och brott mot knivlagen – Snabb insats när unga misstänks för ringa narkotikabrott eller brott mot knivlagen.

I den kartläggning som gjordes över processen, när en ung person misstänks för narkotikabrott, så kunde vi konstatera att det tog väldigt lång tid innan den unge och familjen erbjöds stöd. När stödet väl erbjöds hade det ofta gått flera månader och då tackade familjen vanligtvis nej. Familjehuset införde beredskap för behandlare som arbetar i Familjeteamet Intensiv. Familjebehandlare rings in av polis och är med direkt vid förhör när en ungdom misstänks för narkotikabrott eller brott mot knivlagen. Den unge och dennes familj erbjuds stöd på Familjehuset om möjligt redan dagen efter eller nästkommande vardag. Familjebehandlare i Familjeteamet Intensiv ungdom har beredskap vardagar 17.00 – 23.00 och helger 12.00– 23.00, alla dagar i veckan året runt. Familjebehandlare rings också in när polis påträffar en ung person under 15 år som behöver köras hem till vårdnadshavare pga. misstanke om narkotikapåverkan eller narkotikabrott eller brott mot knivlagen. Familjebehandlare åker med hem till familjen och ger ett

direkt stöd i stunden, samt erbjuder TUTI samtal och servicespår "stöd att låta bli nästkommande vardag. Servicespåret "Stöd att låta bli" ska sättas in när en ung person "testat" droger och är förebyggande i den avsikten att man ska förmå den unge att inte fortsätta använda droger. Servicespåret är inspirerat av programmet CRA, Community Reinforcement Approach, vilket betyder vardagspedagogik, dvs få den unge att hitta strategier att hantera sitt vardagsliv, både känslomässigt, socialt och praktiskt utan droger. Servicespåret bygger på delar av Socialstyrelsens nationella riktlinjer för stöd till unga med narkotikamissbruk, MET. (Motivational Enhancement Therapy), en systematisk metod för att frambringa snabb, intern motiverande förändring hos unga med drogmissbruk. Denna insats ska riktas till unga som testat droger för första gången eller där användandet av droger inte har pågått för lång tid. I det fall där beredskapen används för unga som burit kniv erbjuds servicespåret "vilken väg" in.

Effekter av beredskap för narkotikabrott och brott mot knivlagen

Den tydligaste effekten av projektet är att vi förkortat tiden till att den unge erbjuds stöd, från några månader till endast några dagar. Föräldrar får ett direkt stöd i den akuta krissituation som uppstår när den unge blir tagen av polis eller när det gjorts en orosanmälan för misstanke om droganvändning. Många föräldrar upplever en oro för vad som ska hända och situationen påverkar relationen till barnet.

Under projekttiden har det förekommit 26 st beredskapsärenden för Familjebehandlare, där de mött upp polisen och familjen i direkt anslutning till misstanke om ringa narkotikabrott. Av dessa valde drygt hälften av de unga (14 st) att ta emot TUTI insatser. Vi har också haft ett antal ärenden där vi kunnat påbörja ett tidigt stöd när föräldrar varit oroliga och begärt drogtestet för sina barn på Familjehuset. Vid dessa tillfällen har vi också erbjudit servicespår i direkt anslutning till drogtestet och möjliggjort att det kommit i gång endast några dagar efter resultat av testet. Parallellt görs det också en orosanmälan och socialsekreterare på mottagningsgruppen avgör om behov finns av att starta en utredning. Behandlare kan också se att många av de unga som begått brott, själva varit utsatta för brott. I samband med att den unge genomför servicespåret kan behandlaren fånga upp frågan om utsatthet och SMUB (stödmottagning för unga brottsutsatta) kan kopplas in för att förebygga att den unge begår nya brott.

Under projektets gång har det genomförts ett antal uppföljningsträffar där inblandade yrkesverksamma som tex polis och behandlare fått beskriva sin upplevelse av beredskapsinsatsen. Ett exempel:

Anna som har beredskap denna kväll blir uppringd av polis kl 19.30. Polisen informerar om att de tagit in tre grabbar som är misstänkta för ringa narkotikabrott. Anna ringer Anders som har bakjour och de åker tillsammans till polisen och möter upp familjerna. Då de är så många blir det inte regelrätta förhör just då, utan polisen

pratar med respektive familj och Anna och Anders får presentera TUTI rutinen, berätta om vad som kommer hända och tar namn och personnummer till barn och kontaktuppgifter till föräldrar samt informerar om att de kommer att höra av sig nästföljande dag. Dagen efter tar Anna och Anders kontakt med familjerna och startar motivationsarbetet till en frivillig insats, med servicespår till att börja med.

Polisens reflektion i efterhand var att de tyckte att det blev ett professionellt bemötande från vuxenvärlden. Behandlarna var snabbt på plats och det märktes att de tyckte att det var viktigt att vara där.

"Inte alltid man känner så som polis när man ringt in socialtjänsten för att vara med på förhör osv. Det kändes som att det blev mer allvarsamt och att de unga och föräldrar också såg att vi samverkar i det här" (citat från polis som medverkat vid flera beredskapsinsatser i TUTI projektet)

Flera behandlare upplever också att det blir ett viktigt stöd till föräldrar i stunden. Många föräldrar lämnas i ovisshet och med en stark oro för vad som ska hända efter ett förhör. Finns behandlaren med i den stunden kan föräldern också få stöd att hantera situationen och förebygga fortsatt droganvändande hos den unge. Dock ser vi ett mönster där de unga som varit aktiva en längre tid med både droger och kriminalitet, ofta tackar nej direkt eller inte dyker upp på inplanerade möten efter förhöret. Effekten uteblir om vi inte lyckas fånga unga tidigt. Beredskapsinsatserna har främst nyttjas av områdespolis som arbetar specifikt i utsatta områden vilket gör att insatsen begränsas till att endast fånga upp unga som rör sig i dessa områden.

Tidig upptäckt och snabb insats vid förstagångsbrott

TUTI samtal

Vid misstanke om mindre brott som snatteri, skadegörelse osv erbjuder socialsekreterare på mottagningsgruppen den unge och dennes familj stöd hos familjehandlare redan dagen efter orossamtal, ärenden som annars har avslutats utan insats.

TUTI samtalet innehåller generell kartläggning som fokuserar på risk och skyddsfaktorer kring den unge. kopplat till hemmet, skola och fritid (tårtan), nätverkskarta där man kartlägger viktiga relationer och övningar som fokuserar på framtid och drömmar. Under samtalet görs också en situations-, beteende- och konsekvensanalys (SBK), där vi diskuterar en specifik situation som den unge varit med om eller utgår ifrån ett exempel. Tillsammans med behandlare får den unge reflektera över sitt eget brott och hur tankar och känslor påverkar våra val och våra handlingar. Ibland gör behandlaren också en tidslinje över själva händelsen där den

unge får beskriva vad som hände innan och efter själva brottet, för att få en uppfattning om omgivningsfaktorer som påverkat, men också de val som den unge själv gjort i stunden och konsekvenser av detta. TUTI samtalet avslutas oftast med en övning som kallas "framtidstidsaxeln". Tidsaxeln börjar med den ålder den unge är vid det aktuella tillfället och avslutas ca 10–15 år framåt i tiden. Den unge får med hjälp av frågor från behandlaren, berätta om sin tänkta framtid, vad hen ska utbilda sig till, arbeta med, bo, göra på fritiden, om hen ska ha familj och hur hen ska vara som förälder osv. Övningen avslutas med att diskutera hur brott kan påverka framtiden och vad den unge själv är orolig för, gällande sina framtidsplaner. Syftet är att övningen ska inge hopp och förväntningar om framtid och bidra till en dialog om det stöd den unge behöver för att uppnå sina mål. Vilka övningar och hur många övningar som genomförs anpassas efter den unges ålder, vad orosanmälan handlar om och hur många gånger som behandlare och den unge eventuellt kan ses. Det avslutas alltid med att föräldrar bjuds in i samtalet och får reflektera över det som kommit fram. Här upplever behandlare att föräldrar får en positiv bild av den unges tankar kring framtiden och ofta framkommer det drömmar som den unge och föräldrarna aldrig tidigare pratat om.

Samtalet avslutas med att den unge tillsammans med behandlare och föräldrar resonerar kring de olika övningarna och om det finns behov av att förstärka skyddsfaktorer kring den unge samt vilket stöd de behöver för att göra det. Vid behov finns det möjlighet att genomföra ett servicespår och träffas upp till 5 tillfällen.

Under åren 2021 – 2022 tillfrågades totalt 196 unga om att delta i TUTI (2021 tillfrågades 77; 2022 tillfrågades 119). Av dessa valde 95 att delta (ca 50 %).

Effekter med TUTI samtalen

Familjen och den unge får tidigt kunskap om vad familjehuset är, inom vilka områden man kan få stöd och en känsla av hur det kan vara att komma dit. Även om oron inte är så stor vid första tillfället den unge gjort ett brott, så kan informationen om stöd vara viktig i ett förebyggande syfte. Steget att ta kontakt med Familjehuset blir inte så stort. Vi flera tillfällen har föräldrar i efterhand tagit kontakt med den behandlare de träffat under TUTI samtalet, för rådgivning kring den unge.

I samband med övningen "tårtan", där vi tillsammans med den unge pratar om risk och skydd kopplat till skola, fritid och hemmalivet, skapas en medvetenhet om risk och skyddsfaktorer och den unge kan reflektera över sin egen situation. Vi pratar om vad den unge kan påverka själv genom olika val och vad som kan vara svårare att påverka och där det kan finnas behov av stöd. Den unge och behandlaren kan prata om personer, miljöer eller situationer som påverkar den unge negativt eller positivt. Föräldrar har uttryckt att det är bra att få vägledning i vad man ska hjälpa ungdomarna med. Ibland är risken att man bara fokuserar på det som inte fungerar

och glömmer hur viktigt det är att förstärka skyddet. Många föräldrar blir också påmind om situationer som den unge måste förhålla sig till och hantera i sin vardag som kan skapa svårigheter.

Så här uttryckte sig några ungdomar om vilken påverkan TUTI- samtalen hade:

Jag tänkte att jag är fortfarande på en bra väg och jag sa att jag hänger med bra personer och struntar i att göra allt fel och sånt som jag gjorde förut (P17).

Jag såg det mer som en hjälp och nu känner jag mig inte som en brottsling mer /.../ för ibland tror jag att det kan förändra riktningar, vilket i mitt fall, det gjorde det. Men ibland så bryr sig inte föräldrar och då behöver man ju få en annans perspektiv på det man håller på med och gör, så man får lyssna på andra. Och det kan få en att tänka om. Jag tycker absolut det är en bra grej./.../ hade socialen gjort utredning på mig och jag hade blivit anhållen så kanske jag hade sett det som ett straff. Men jag ser det mer som en stöt från samhället (P13).

Det är bra att jag gick där, men det är inte något jag verkligen behöver. Men J har sagt att om det är något så är det bara att jag hör av mig så blir det fler träffar. Så om det skulle vara något så skulle jag kunna gå till familjehuset (15).

Servicespår

Under projekttiden har två olika servicespår tagits fram. "Stöd att låta bli" som riktar sig till unga som testat droger samt "En annan väg" som riktar sig till unga som begått brott. Servicespårerna ska kunna ges i ett tidigt skede och påbörjas i direkt anslutning till själva händelsen, oron eller vid ansökan om stöd. Utredning kan startas parallellt med att den unge erbjuds stöd via servicespår. Riktlinjer för servicespårerna är:

- Samtalen ska bygga på frivillighet och tillit
- Träffarna ska inte dokumenteras eller journalföras
- Det ska göras en planering över vilka träffar föräldrar ska delta på och inte
- Träffarna ska innebära vägledande och coachande samtal, inte behandling

Behandlare har också möjlighet att utföra drogtestar vid behov.

Servicespåret "Vilken väg" är utformat av Familjehuset, med inspiration från programmet "Ett nytt vägval", Kriminalitetsprogram i "Kriminalitet som livsstil" av Bergström (2019). Servicespåret "Vilken väg" fokuserar på att kartlägga och förändra de tankemönster som anses ha koppling till att utveckla kriminalitet. Målet är att motverka fortsatt brottslighet och hitta strategier där den unge kan undvika fortsatt kriminellt handlande. Som en del av programmet ska den unge också få hjälp med att etablera goda vuxenkontakter, stärka skyddsfaktorer och utveckla meningsfulla fritidsaktiviteter.

Servicespåret "Stöd att låta bli" är inspirerat av programmet, Community Reinforcement Approach (CRA). Det kan beskrivas ungefär som en form av vardagspedagogik, det vill säga stödja den unge att hitta strategier för att hantera sitt vardagsliv utan droger, både känslomässigt, socialt och praktiskt. Servicespåret bygger på delar av Socialstyrelsens nationella riktlinjer för stöd till unga som använder narkotika. Motivational Enhancement Therapy (MET), en systematisk metod för att frambringa snabb, intern motiverande förändring hos unga som använder droger.

Under TUTI projektet var det 27 unga som genomförde servicespår, 10 av dem genomgick "Stöd att låta bli narkotika" och 17 st genomförde "En annan väg"

Ska vi ge stöd snabbt och tidigt behöver stödet också vara tillgängligt för medborgaren i ett tidigt skede. Lena Micko, ordförande för Sveriges kommuner och Landsting (SKL), menar att det krävs en ändring av socialtjänstlagen som möjliggör stöd innan problemen blivit stora och utan att dra i gång tidskrävande utredningar. Sammanfattningsvis ser SKL följande faktorer som viktiga för att skapa en modern socialtjänst, med stärkt brukarinflytande (a.a 2018).

- Socialtjänsten behöver likna andra välfärdstjänster. Socialt stöd ska vara lättillgängligt och den enskilde ska ges stor tilltro och inflytande över insatserna.
- Det är dyrare att vänta tills problemen blivit större. Förebyggande arbete lönar sig. När den enskilde är motiverad att arbeta med ett riskbruk och söker sig till socialtjänsten är det viktigt att kunna ge lämplig insats utan onödig fördröjning.
- Utredning avskräcker behövande. Många avstår från att be om hjälp om det ställs krav på utredning. Linköping kommuns arbete med "serviceinsatser utan utredning" visar att 45 procent av brukarna vid beroendemottagningen aldrig skulle kontaktat myndighetsutövningen för att få insatser på sedvanligt sätt.
- Det uppenbara behöver inte utredas. Det är varken etiskt eller resursmässigt rimligt att all hjälp, även ansökningar och problem av enklare art, ska gå via socialtjänstens myndighetsutövning.

Effekter av servicespår

Behandlars upplevelse av servicespårarna var att övningar och aktiviteter som genomfördes bidrog till en ökad förståelse hos den unge om hur faktorer i omgivningen påverkade dem. Att de unga blir påverkade men också kan göra egna val. För föräldrar så kunde servicespåret bidra till en tydligare bild av vilket stöd den unge behöver för att hålla sig ifrån droger eller inte hamna i riskfyllda situationer. I båda servicespårarna är upplägget att man pratar både om det som skyddar och stärker den unges utveckling och samt det som innebär risker. Fokus på stödet handlar om att förstärka skyddet tex att hjälpa den unge med nya sociala

kontakter, komma in i föreningsliv, fixa skolan så blir resultatet av stödet ofta mer positivt och hoppfullt. En del behandlare upplevde också att den unge och föräldrar fick hjälp att prata om sådant som de sällan pratade om. Det kunde handla om vänner, grupstryck, konflikter i familjen men också framtidsplaner och drömma. Servicespårerna är inte behandlande utan ett stöd för att både den unge och föräldrar ska hitta verktyg och strategier att hantera vardagslivet. Ibland leder servicespåret till att familjen söker annan hjälp. I de fall behandlare och familjen känner att det behövs mer stöd genomförs utredning och stödsinsats kan beviljas. Behandlare har berättat att föräldrar har beskrivit stödet som, *”det var skönt att känna att jag gjorde rätt att vi blev bekräftade i att vi gör så gott vi kan”*.

Flera föräldrar har tagit kontakt i efterhand med behandlare som de träffat under servicespårerna för att rådfråga kring sin föräldraroll. Någon förälder reflekterade

”Man fattar nog inte riktigt hur mycket ens barn ska förhålla sig till, så var det inte när man själv var ung”

Föräldrar har berättat att de blivit mer medvetna om deras barns situation och vad som kan påverka. Många gånger måste unga hantera situationer på nätet som föräldrar har svårt att relatera till.

Påbörja tidiga frivilliga stödsinsatser i väntan på dom

Den tidigare kartläggningen har visat att unga personer som misstänks för brott, där åtal väckts men dom inte fallit, har fått vänta upp till ett år på att få stödsinsatser i form av tex ungdomsvård, samtalsstöd osv. Under den tiden har kriminaliteten kunnat fortsätta och stödet till den unge och dennes familj har ofta uteblivit i väntan på dom. Om den unge sedan blir dömd för tex ringa narkotikabrott så lämnar man oftast ett yttrande om att den unge ska få ungdomstjänst med tillhörande samtal kanske också drogtester. Genom att i direkt anslutning till brottet erbjuda servicespår eller bevilja insats under utredning så kan den unge få stöd under handläggningstiden och kan tillgodoräkna sig samtalen när domen sedan kommer. På det viset kan stödet sättas in när den unge och dennes föräldrar är som mest mottagliga och risken för att återfalla i brottslighet minskar.

Effekt

Vi kan se att de samtal som genomförs under ungdomsvård eller ungdomstjänst tidigare genomfördes så långt efter själva händelsen eller brottet att den unge inte kommer ihåg delar som är viktiga för de övningar som genomförs. De flesta unga som tillfrågas kan själva se ett behov av att prata om det som hänt, oavsett om de blir dömda för brottet eller inte. De behandlare som genomför ungdomsvård och

ungdomstjänst på Familjehuset upplever att de flesta unga tackar ja till att påbörja stödinsatser i väntan på dom, då de får möjligheten och att de då är motiverade att ta emot stöd.

Ungdomsvård och ungdomstjänst – en positiv fortsättning.

Det har också funnits ett behov av att utveckla ungdomstjänsten. De arbetsplatser som funnits att tillgå har varit verksamheter som bygger på olika former av arbetsmarknadsåtgärder eller frivilliga organisationer och församlingar som tex kyrkan. De unga blir väl mottagna och för en del funkar det fint att avtjäna sitt straff i den typen av verksamhet. Men för många unga är ett extrajobb, en meningsfull fritid och möjligheten att få ha en viktig roll i samhället extra viktigt för att kunna leva ett fortsatt liv utan kriminalitet. Projektgruppen sökte upp platser inom näringslivet som tex mataffärer, restauranger men också föreningar som kunde tänka sig att ta emot unga och sedan erbjuda extrajobb om ungdomstjänsten fungerade väl. Vi har haft ett tiotal unga som fått möjlighet att göra sin ungdomstjänst på en vanlig arbetsplats, med möjlighet till extra arbete. Hittills har det funkar väl för dem som testat och det har varit en viktig vinst för båda parter. Fokus har varit att stärka skyddet så mycket som möjligt för unga som redan dömts för brott, men där det finns en risk för fortsatt brottslighet. Stödinsatser som bidrar till ett förstärkt skydd för den unge kan också leda till en mer hållbar socialtjänst över tid. Arbetssättet ger positiva effekter på flera plan, men framför allt en möjlighet för den unge att ingå i nya sociala sammanhang, känna sig viktig, tjäna egna pengar och uppleva hopp inför framtiden.

Medling

Medlingsverksamheten i Trollhättan är förankrat i Familjehusets befintliga familjestödsverksamhet och består av två utbildade medlare, som också arbetar som behandlare i familjeteamen. Medling ska erbjudas alla ungdomar upp till 21 år som erkänt brott eller delaktighet i brott. Polisen har första kontakten med gärningspersonen och är därmed ansvarig för att erbjuda medling. Medlingen inleds med en förfrågan till gärningspersonen om denne är intresserad av att medla med den brottsutsatte. Om personen som blivit utsatt för brottet tackar ja går det vidare till ett förmöte och sedan ett medlingsmöte. Om gärningspersonen tackat ja till medling rapporteras det till åklagaren och gärningspersonen blir informerad om detta vid förmötet. I projektet har projektgruppen arbetat med att knyta medlingsverksamheten närmare målgruppen och försökt identifiera möjliga utvecklingsområden för att få in fler medlingsärenden. Under våren 2021 genomfördes en workshop tillsammans med berörda aktörer, där följande orsaker till att medlingsärenden är så få identifierades:

- Man förstår inte vinsten av medling, varken de professionella eller den unge och dennes familj

- Det saknas kunskap hos de aktörer som möter de unga om vad medling är
- Det saknas ett bra och tydligt informationsmaterial om medling.
- Många erkänner inte brottet och då är det ingen idé
- Frågan om medling ställs inte i den utsträckning som det borde eller informationen om medling ges av fel person eller på ett felaktigt sätt
- Ofta missar både polis och socialtjänst att fråga om medling när det gäller småbrott (skadegörelse, snatteri osv), det är vanligare att man tar upp det i samband med socialtjänstens yttranden till åklagaren
- Bedömning av om det skulle vara bra eller inte görs av fel person? Alla borde få info av medlaren och sen ta ställning
- Om den unge visste att det skulle göra skillnad för straffet att gå med på medling skulle det kanske göra skillnad?
- Man frågar om medling på ett sådant sätt att svaret ofta blir nej eller lägger över på den unge att höra av sig om man är intresserad av medling
- Viktigt att fråga flera gånger. En del är mer mottagliga i direkt anslutning till brottet, medan andra behöver tid att tänka efter

Utifrån de behov som identifierades under workshopen har projektgruppen genomfört en del förändringsarbete. Medlingsverksamheten har knutits närmare teamet som möter unga som begått brott. Familjeteamet "Intensiv ungdom" har utbildat en medlare och nytt informationsmaterial med tillhörande film om medling har tagits fram. Material om medling har samlats på en egen websida som alla enkelt kan få tillgång till via QR kod, "Medling vid brott - Trollhättans stad" (trollhattan.se). Under hösten 2022 har medlare från familjehuset genomfört en informationskampanj om vikten av medling, där de besökt delar av socialtjänstens andra verksamheter, polisen och frivården.

Projektgruppen har skapat nya rutiner där medlingen finns med som ett eget avsnitt i servicespåret "En annan väg" i programmet för ungdomsvård, samt i TUTI-samtalen när det är aktuellt. För att säkerställa att alla unga och deras vårdnadshavare ska få rätt information och samma information om medling, så ska alla unga som begått brott bli uppringda av medlare som informerar om medlingen och syftet med detta. Medlingsförfrågningarna är fortfarande få och under våren ska fler aktiviteter som syftar till att sprida kunskap om medlingens betydelse genomföras.

Föreningslivet som skyddsfaktor

Familjebehandlare med inriktning föreningsliv

Det arbete som gjorts i TUTI projektet har resulterat i att Familjehuset visstidsanställer två Föreningsvägledare (familjebehandlare med särskilt fokus på föreningsliv). Det primära uppdraget för dem är att vara en brygga mellan socialtjänst, skola och föreningsliv och utgå ifrån de behov som identifierats under projektets aktiviteter, kopplat till föreningsliv som skyddsfaktor.

Föreningsvägledarnas ska stötta både den unge, föräldrarna samt föreningsledaren till att den unge ska få en regelbunden positiv fritidsaktivitet. I TUTI-samtalen och servicespårerna klargörs vikten av en meningsfull fritid och den unge och dennes föräldrar får information att föreningsvägledare finns. Det görs även på socialtjänstens mottagnings- och utredningsgrupp för barn och unga. Finns det ett intresse hos ungdomen att utforska nya aktiviteter på sin fritid kopplas föreningsvägledare på. Föreningsvägledarna har sammanställt alla ungdomsinriktade föreningar i Trollhättan samt kulturskolans utbud för att hjälpa den unge att hitta en aktivitet som kan passa. Föreningsvägledarna träffar den unge tillsammans med föräldrar och samtalar om vikten av strukturerad fritid och vilka positiva effekter det har. Det förs en dialog med den förening som den unge är intresserad av och föreningsvägledaren kan vid behov följa med ungdomen till aktiviteten. Föreningsvägledaren ger också föräldrar stöd i samband med att de ska testa en ny aktivitet. Det kan innebära att förstå hur föreningslivet fungerar, vad som förväntas av en förälder, vad familjen kan behöva stöd med för att den unge ska kunna delta osv. Det förs också en dialog om hur man kan visa sitt engagemang som förälder och vara delaktig i barnets aktivitet. Slutligen riktas även stöd till föreningarna i deras kontakt med den unge och föräldrar och hur de ska motivera den unga att stanna kvar i sin aktivitet. Ibland kan föreningen behöva information om familjens situation för att skapa så bra förutsättningar som möjligt för den unge. Då finns föreningsvägledare med som ett stöd.

Effekter av samverkan med föreningslivet

De aktiviteter som gjorts riktat till föreningslivet har skapat en högre grad av medvetenhet bland behandlare, om vikten av en meningsfull fritid som skyddsfaktor för unga. Socialtjänstens familjestödsverksamhet måste ha ett arbetssätt där stöd till meningsfull fritid blir en naturlig del. Ett antal ungdomar som kommit till familjehuset via TUTI-samtal har också fått hjälp att komma i gång med föreningsliv igen eller för första gången. Under perioden 22 09 01 tom 23 02 01 har 37 ungdomar lotsas ut i föreningsliv. Unga som dömts till ungdomstjänst har kunnat utföra oavlönat arbete i föreningslivet och har på det viset fått ett nytt, mer positivt socialt sammanhang, som kan fungera som skyddsfaktor på lång sikt och minska risken för fortsatt brottslighet. Föreningsvägledarna har utformat en samverkan med kultur- och fritidsförvaltningen och kan med hjälp av föreningsstöd även undanröja ekonomiska hinder för familjer som har svårt att betala en medlems- eller träningsavgift. Då projektet kommer att fortsätta tom december 2023 är det svårt att beskriva effekter av insatsen fullt ut.

Nätverksarbete - Framtidsmöten

Stödinsatser måste bygga på hållbara strategier, därför måste arbetet utgå från metoder som bygger på att mobilisera det privata nätverket runt den unge. Nätverksarbete syftar till att det professionella och det privata nätverket ska få en

samsyn i problemen, i synen på vilka resurser som finns att bygga på och tillsammans samla krafterna för att hitta ett bra stöd. I Trollhättan finns ett inarbetat "Nätverkslag" organiserat under socialtjänstens utförarverksamhet. Det är av stor vikt att kunna erbjuda nätverksmöten i de situationer då familjen har stödbehov inom flera områden och skulle bli hjälpta av att samordna resurser inom både det privata och professionella nätverket.

Trygga föräldrar

Trygga föräldrar är ett föräldrastödsprogram som riktar sig till föräldrar som nyligen kommit till Sverige, och som har barn som de känner sig oroliga för, utifrån risk för kriminalitet, missbruk och/eller utanförskap. Syftet med programmet är att föräldrar ska känna sig stärkta i sitt föräldraskap, känna tillit till sin föräldraförmåga, främja kommunikationen mellan förälder och barn och få kunskap om barns utveckling. Arbetssättet är ett forskningsprojekt som drivs i samverkan med Högskolan Väst och Göteborgs universitet, med inspiration från ett tidigare projekt inom ramen för socialtjänst i Örebro. Målgruppen för föräldrakursen är föräldrar med

- barn i ålder 12–17 år
- utländsk bakgrund och en livssituation där det föreligger risk för social utsatthet
- oro för att deras barn har/kommer att dras till miljöer med kriminalitet, droger eller våldsbejakande extremism

Kurserna är upplagda utifrån ett studiecirkelformat där föräldrar träffas tillsammans med utbildade samtalsledare under totalt nio träffar. Träffarna innehåller olika teman, med metoder som rollspel, diskussionsgrupper och värderingsövningar. Metoden bygger på att det finns ett samspel mellan föräldrars egna erfarenheter och reflektioner, i kombination med kursen teoretiska innehåll. Teman under kursen är exempelvis:

- Risk och skyddsfaktorer
- Förebilder
- Föräldra-barn-kommunikation
- Demokrati – i familj och samhälle
- Grupptrygghet
- Nätverksskapande

Sedan hösten 2021 har det genomförts fem föräldrastödsprogram med ca tio deltagare vid varje tillfälle. Projektet kommer att utvärderas under maj 2023.

"Trygga föräldrar" är en viktig brottspreventiv insats på selektiv nivå, där man tar hänsyn till att situationen att vara ny förälder i Sverige är en riskfaktor i sig som socialtjänsten måste arbeta förebyggande med. Föräldrar till unga som uppmärksammats tidigt genom TUTI-arbetssättet kan erbjudas en plats i "Trygga

föräldrar programmet”, i syfte att ge föräldrarna verktyg att hantera svårigheter, men också möjligheter till erfarenhetsutbyte och bygga privata nätverk med andra föräldrar. Mer information om projektet finns via länk. ([Högskolan Väst - Trygga föräldrar\(hv.se\)](http://Högskolan Väst - Trygga föräldrar(hv.se)))

Arbetsprocessen från att upptäcka behov, motivera, samverka och sätta in stöd.

Tiden från att socialtjänsten får kännedom om händelsen eller oron för den unge har efter projektet förkortats, från i vissa fall flera månader till endast några dagar. Dock ser vi att när vuxna som upptäcker unga som gör brott eller där det finns oro för ett normbrytande beteende, så görs sällan orosanmälningar i tid. Insatser för att motverka kriminalitet behöver erbjudas i ett tidigt skede och inte alltid föranledas av en orosanmälan. Nedan illustreras var i kedjan TUTI insatser kommer in (figur 1).

I figur 2 illustreras hur ett tänkt arbete med tidiga insatser skulle kunna organiseras för att komma in ännu tidigare. Idag finns ingen tydlighet om vem som ansvarar för det tidiga motiverande arbetet till unga och föräldrar att söka hjälp. Vem ska göra det? Var? Och när? Att det görs en orosanmälan är den enda vägen in och då har det oftast gått långt.

Fig 1

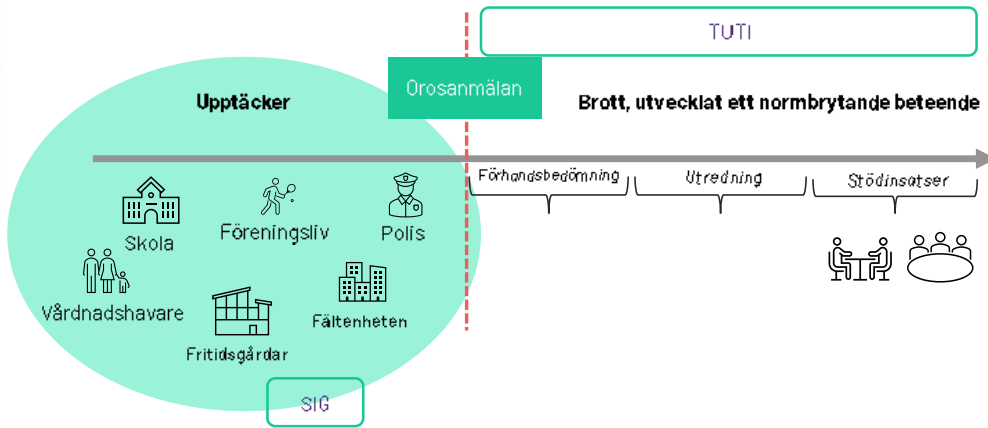
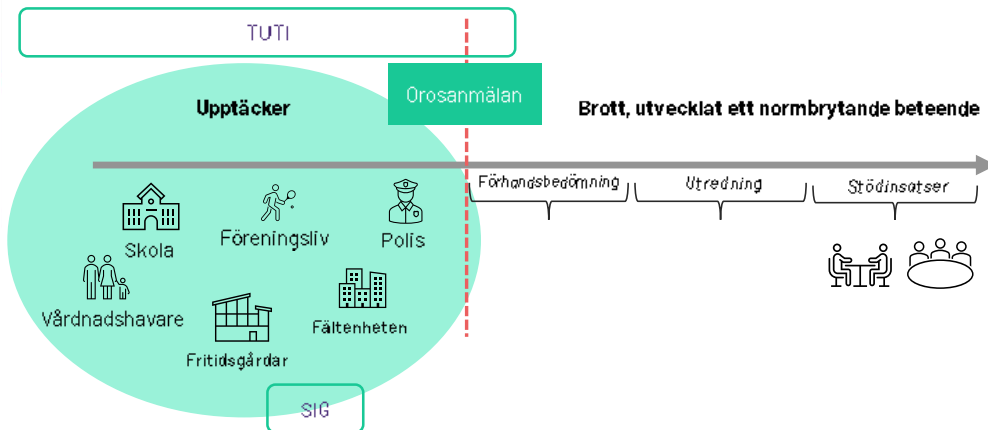

Fig 2.

Årlig statistik av orosanmälningar 2017 - 2022

I Trollhättan har antalet orosanmälningar, i åldrarna upp till 18 år, stadigt ökat från 2017 till 2021, för att 2022 minska något i jämförelse med 2021. Antalet unika personer som orosanmälan har gällt följer dock en annan utveckling. Från 2017 gick siffran stadigt nedåt fram till 2019, då det sakta vände uppåt under 2020. Under 2021 skedde en stor ökning av antalet orosanmälningar och en ytterligare ökning skedde under 2022.

Tittar vi på åldrarna 9 tom 17 år, ser vi samma mönster, med det undantag att ökningen sker mellan år 2021-2022. Mönstret håller i sig om vi tittar på samma åldrar, men enbart orosanmälningar som gällt kriminalitet, narkotika och/eller oro för den miljö den unge vistas i (se tabell 1).

Tabell 1

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totalt antal anmälningar, alla åldrar	2441	2826	2933	3625	3747	3442
Unika personer, alla åldrar	1097	1012	829	934	1591	1684
<i>Nedan gäller enbart unga i åldrarna 9 tom 17 år</i>						
Totalt antal anmälningar	983	1095	1244	1558	1754	2149
Unika personer	495	438	386	808	756	1026
Totalt antal anmälningar som gäller kriminalitet, narkotika och oro för den miljö den unge vistas i.	199	218	318	310	671	709
Unika personer som gäller kriminalitet, narkotika och oro för den miljö den unge vistas i.	128	143	188	211	240	363

Andelen pojkar och flickor som orosanmälan berör är ungefär den samma år från år, där ungefär 3 av 4 orosanmälningar gäller pojkar. Under den period som har studerats har det dock skett en 10 procentuell ökning av orosanmälningar som

gäller kriminalitet, narkotika och oro för den miljö den unge vistas i för flickor (och motsvarande sänkning för pojkar) mellan åren 2017 – 2022.

Det har skett en stadig ökning av orosanmälan för samtliga åldrar, där den största ökningen finns mellan 2021–2022. Andelen 15 åringar har legat väldigt jämnt åren 2017 – 2021, men med en drastisk ökning 2022.

Instanser som lämnar in orosanmälan är främst polis, skola och hälso-sjukvård i nämnd ordning. Fler orosanmälningar har skett av varje instans, men ökningen har varit högst bland polisen och hälso-sjukvård, medan skolans anmälningar har minskat 2022, jämfört med 2021.

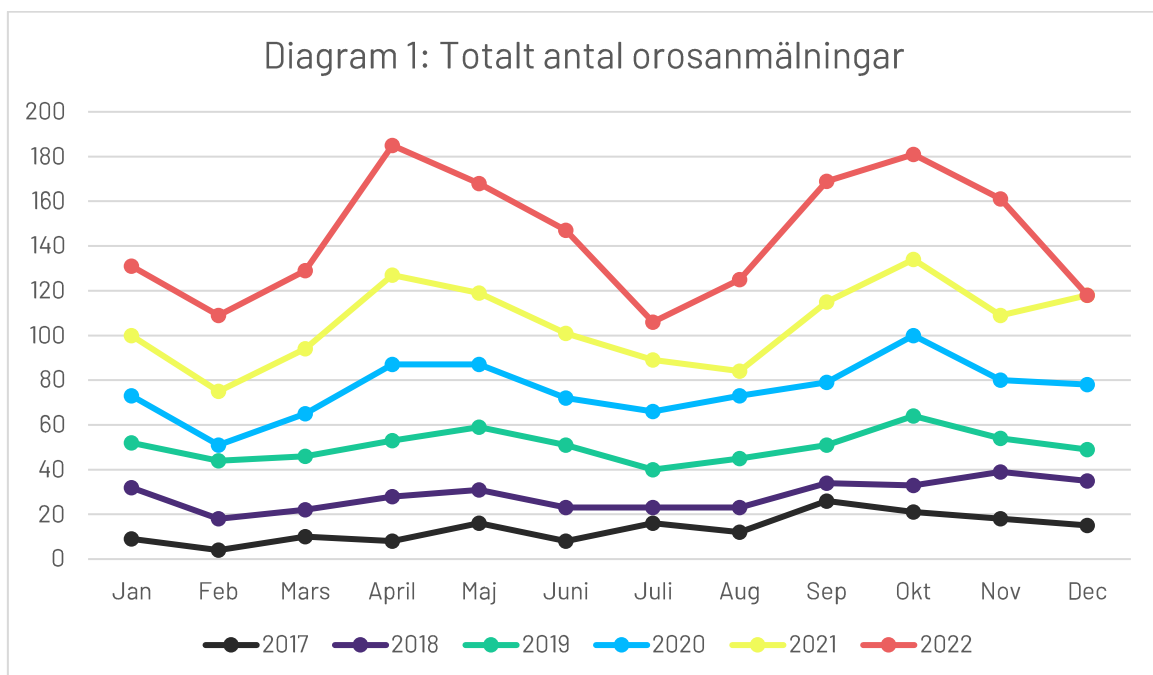
Det har skett en ökning av personer som tidigare varit känd hos socialtjänsten. Det samma gäller antalet orosanmälningar som inte går vidare till utredning. Antalet påbörjade utredningar har även de ökat, men mellan åren 2021 och 2022 skedde en minskning (se tabell 2).

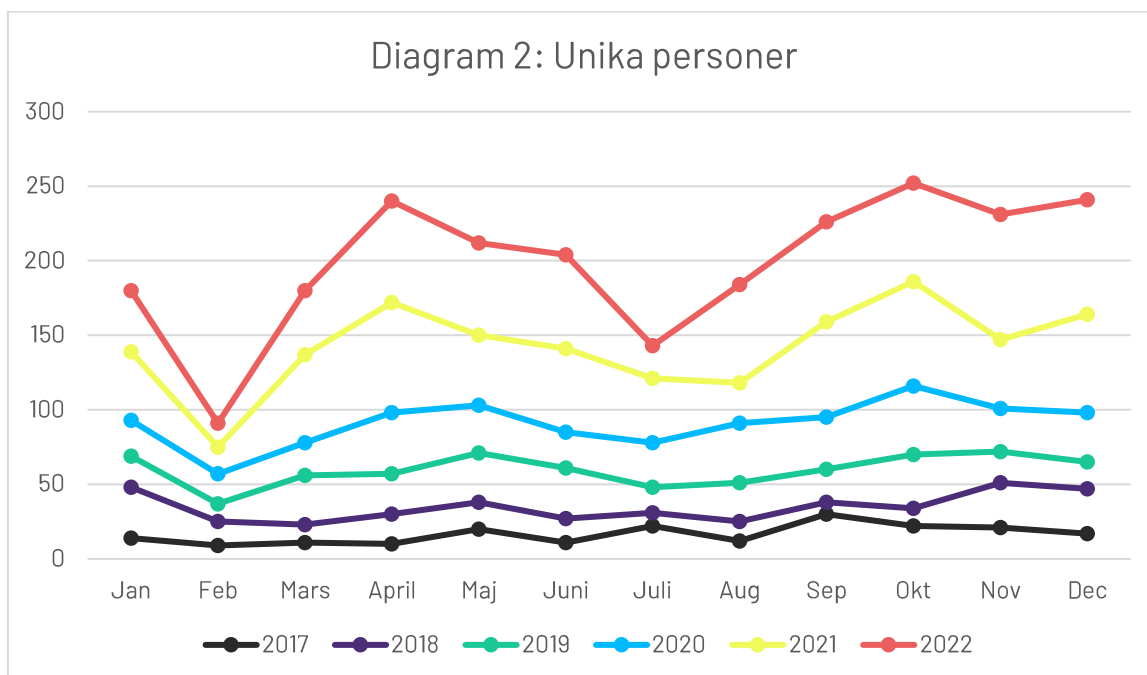
Tabell 2

<i>Nedan gäller enbart unga i åldrarna 9 tom 17 år vars orosanmälningar gäller kriminalitet, narkotika och oro för den miljö den unge vistas i.</i>						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Kön = unika personer</i>						
- Pojkar	94 (73%)	97 (68%)	135 (72%)	159 (75%)	166 (69%)	229 (63%)
- Flickor	34 (27%)	46 (32%)	53 (28%)	52 (25%)	74 (31%)	134 (37%)
<i>Ålder = unika personer</i>						
- 9 år	3	1	2	2	2	11
- 10 år	4	1	3	4	5	12
- 11 år	4	2	5	6	12	21
- 12 år	7	6	10	19	21	30
- 13 år	25	15	27	35	33	40
- 14 år	20	30	34	41	50	63
- 15 år	30	31	42	34	34	66
- 16 år	16	31	30	47	45	59
- 17 år	20	26	35	23	38	53
<i>Anmälan från:</i>						
- Polis	127	135	179	264	368	450
- Skola/offentlig sektor	24	24	60	29	113	77
- Hälso- och sjukvård	4	12	16	11	42	50

- BUP	5	9	5	7	19	3
- Övriga interna	15	16	14	16	29	47
- Övriga externa	10	8	21	11	18	30
- Anhöriga & privatpersoner	10	6	7	8	26	23
- Anonyma	0	2	8	4	22	15
- Övriga	4	6	8	13	8	11
Förekommit hos socialtjänsten tidigare (unika personer)	18	31	60	70	87	141
Påbörjad utredning (av antal orosanmälningar)	44	44	69	81	143	129
Ej vidare till utredning (av antal orosanmälningar)	155	138	173	204	331	396

Antalet orosanmälningar (i likhet unika personer som orosanmälan gäller) varierar under året. Antalet följer skolåret och det är en tydlig nedgång av orosanmälningar i samband med tex sommarlovet. Under åren 2017 – 2020 var orosanmälningarna mer jämnt fördelade över året, medan kopplingen till skolåret är som tydligast 2021 – 2022, då variationen av orosanmälningar under året är som störst (se diagram 1 och 2).

Statistik TUTI insatser

Tillfrågades respektive valde att delta

Under åren 2021 – 2022 tillfrågades totalt 196 unga om att delta i TUTI (2021 tillfrågades 77; 2022 tillfrågades 119). Av dessa valde 95 att delta (ca 50 %).

Kön

Av de 196 individer som tillfrågades var 55 (28 %) flickor och 141 pojkar (72 %). Procentuellt sett var det något fler flickor (33 %) än pojkar (67 %) som tackade ja till att delta.

Ålder

Av de 196 individer som tillfrågades var de flesta 13 år eller äldre. På ett ungefär är det lika många inom en ålder som tackat ja, som har tillfrågats. Medelåldern på de som tillfrågades var drygt 14 år, vilket motsvarade medelåldern på de som tackat ja till att delta. Ett signifikanstest visade att det inte var vanligare att tacka ja till deltagande om man är yngre eller äldre, utan deltagande var oberoende av ålder.

	Tillfrågades	Tackade JA
9 år	3 (1,5 %)	1 (1 %)
10 år	6 (3 %)	3 (3 %)
11 år	11 (5,5 %)	8 (8,5 %)
12 år	8 (4 %)	5 (5 %)
13 år	38 (19,5 %)	17 (18 %)
14 år	35 (18 %)	18 (19 %)
15 år	33 (17 %)	14 (13,5 %)

16 år	36 (18,5 %)	15 (16 %)
17 år	26 (13 %)	15 (16 %)
SUMMA	196	95

Känd sedan tidigare

Av de 196 individer som tillfrågades var 42 av dem sedan tidigare kända av socialtjänsten och av dessa valde drygt hälften (22 stycken) att delta i TUTI, vilket motsvarade gruppen som helhet.

Beredskapsärende

Av de 196 individer som tillfrågades var drygt 13 % (26 stycken) beredskapsarbeten. Av dessa valde drygt hälften (14 stycken) att delta i TUTI, vilket motsvarade gruppen som helhet.

Orsak till orosanmälan

Av de 196 individer som tillfrågades var den vanligaste orsaken till anmälan Ringa stöld, följt av Misshandel/våld/hot, och därefter av Ringa narkotikabrott. Procentuellt sett var det något färre av de unga där orosanmälan gällde Ringa stöld som valde att delta i TUTI.

	Tillfrågades	Tackade JA
Ringa stöld	66 (34 %)	28 (29,5 %)
Misshandel/Våld/Hot	35 (18 %)	18 (19 %)
Ringa narkotikabrott	31 (16 %)	18 (19 %)
Oro riskmiljö/umgänge/beteende	20 (10 %)	10 (10,5 %)
Skadegörelse/Inbrott	20 (10 %)	9 (9,5 %)
Motorfordon	11 (5,6 %)	5 (5 %)
Kränkningar/Sexuellt ofredande	9 (4,5 %)	5 (5 %)
Rån	3 (1,5 %)	1 (1 %)
Övrigt	1 (0,5 %)	1 (1 %)
SUMMA	196	95

Åtgärd – bistånd och servicespår

Av de 101 individer som tackade nej till TUTI lämnades 91 utan åtgärd, medan 10 fick bistånd.

Av de 95 individer som tackade ja till TUTI var det:

- 62 individer som enbart erhöll TUTI
 - 6 individer som erhöll TUTI och bistånd
 - 27 individer som erhöll TUTI och servicespår
- Av de två servicespårarna var det:

- 10 som erbjöds Stöd att låta bli narkotika
- 17 som erbjöds En annan väg (i relation till kriminalitet).

De ungas upplevelse av TUTI insatserna

Nedan beskrivs resultatet av de intervjuer som forskare genomfört med unga som erbjudits och tagit emot TUTI insatser. Unga som intervjuats har tagit del av TUTI- samtal och servicespår.

Resultat – Kvalitativa delen av utvärderingen.

Baserat på de intervjuer som genomförts med 21 ungdomar (8 tjejer och 13 killar) mellan 15 februari 2021 till 1 september 2022 som tagit emot tidiga insatser redovisat följande resultat ¹.

Person	Ålder	Kön	Brott	Antal intervjuer
1	16	K	Stöld	2
2	15	M	Ringa stöld och brott mot knivlagen	3
3	14	M	Brott mot knivlagen, misstanke om narkotikabrott och olaga hot	3
4	14	M	Skadegörelse	3
5	17	K	Misshandel	2
6	17	K	Misshandel	3
7	13	M	Misshandel	1
8	17	K	Misstanke om narkotikabrott	1
9	13	M	Olaga hot	1
10	13	M	Ringa stöld	2
11	17	K	Stöld	2
12	11	M	Ringa stöld	2
13	17	M	Olovlig körning	2
14	15	M	Ringa stöld	2
15	17	M	Bedrägeri	2

¹K=kvinnor, M=män

16	13	M	Rån och misstanke om narkotikabrott	1
17	15	M	Försäljning av fyrverkeripjäser	2
18	17	M	Olovlig körning, kört berusad och brott mot knivlagen	2
19	17	K	Ringa stöld	1
20	14	K	Misstanke om narkotikabrott	2
21	13	K	Ringa stöld	2

Tabell 1. Unga personer i studien, ålder, kön, misstanke om brott och antal intervjuer.

Sammanfattning av resultat utifrån frågeställningar i utvärderingen.

(1) Motsvarade arbetssättet det behov som den unge och dess familj upplevde sig ha?

Majoritet av ungdomarna uppgav att stödet förstärkt deras kapacitet att ta beslut i att inte begå någon ny lagöverträdelse. Alla vittnade om att de redan vid tidpunkten för händelsen bestämt sig för att det var dumt gjort. Flertalet berättar att de ångrat sig mycket och fått vad de beskriver ångest över vad de gjort. Men för några av ungdomarna var det väsentligt att de fick stöd att vidmakthålla det beslutet.

(2) På vilket sätt har kedjan av TUTI-insatser (polis, mottagningsgruppens utredande samtal och TUTI-samtal) gjort skillnad i ungdomens vardagsliv samt familjens vardagsliv?

Majoritet av ungdomarna uppger att de lärt sig mer om sig själva och utvecklat sina förmågor att kunna ta positiva beslut, snarare än negativa beslut. I uppföljningen ca ett år efter att ungdomarna haft kontakt med TUTI har ingen av de 19 som svarat (utav 21) begått eller misstänkts för någon ny lagöverträdelse. Både en kognitiv och emotionell gynnande utveckling kan skönjas i de utsagor som getts. När det gäller föräldrar har de varit involverade i att se till att deras ungdom genomfört hela TUTI-kedjan (polis, mottagningsgruppens utredande samtal och TUTI-samtal). Samtliga ungdomar uttryckte att föräldrarnas deltagande i att stötta dem att ta emot stöd varit gynnande för hela familjen och relationerna stärkts i processen. I flera fall uppger ungdomarna att föräldrarnas reaktion på händelsen påverkat mest i att ge en positiv riktning men att TUTI förstärkt denna utveckling.

(3) *Fick ungdomens stöd i rätt tid och rätt ordning samt täckte det de områden som kan förstås vara mer problematiska tex fritid och kamrater?*

De flesta ungdomar uppgav att det var en stor fördel att TUTI-kedjan skedde så snabbt, att polisen blev involverad direkt på plats i många fall, att de träffade mottagningsgruppen några dagar senare samt att de hos mottagningsgruppen direkt fick en bestämd tid hos familjebehandlaren inom några dagar. Ungdomarna uppgav att det gjorde att de i högre grad förstod varför de skulle ha alla dessa samtal. Det fanns några undantag där TUTI – kedjan inte följts, exempelvis en ungdom som misstänkts för brott och anmälts av en skola där polisutredningen aktualiserades först sex månader efter händelsen. Ungdomen uttryckte dock att TUTI- samtalen som sedan följde varit hjälpsamma för att reda i andra problem. Ungdomen blev under processen friad från misstanken om brott av åklagaren.

(4) *Fanns det något stöd som saknades som de tror skulle kunna ha gjort skillnad?*

Ingen av ungdomarna uppgav att de skulle behövt någon annan form av stöd. Dock upplevdes frågan svår att svara på, då samtliga uttryckte att de genom att gå igenom TUTI-kedjan på visst sätt gjort "rätt för" sig gällande det brott de begått eller misstänkts för. Däremot uppgav samtliga att de skulle med lätthet kunna ta kontakt med familjebehandlaren igen om behov skulle uppstå.

De ungas upplevelse av bemötandet i samband med olika insatser

Fördjupade resultat i förhållande till ungas värdering av samhällets reaktion på misstanke om brott i form av kedja av insatser från polis, socialtjänstens mottagningsgrupp och familjebehandlare (TUTI-kedjan).

I analysen av delar av det ungdomarna berättat om sina erfarenheter och värdering av den insats de fått har vi använt en socialpsykologisk modell av *proceduriell rättvisa* utarbetat av två amerikanska forskare, Tyler and Blader (2003). Modellen är användbar för att undersöka hur ungdomarna uppfattar och värderar "samhällets" reaktion på att den unge misstänks för eller har begått en brottslig handling, eller att en orosanmälan gjorts med anledning av oro gällande kriminalitet.

En teoretisk utgångspunkt i modellen är att individernas, i detta fall ungdomarnas, upplevelse av att bli rättvist bemött har stor betydelse för om de accepterar samhällets reaktion och "påföljd", vilket i sig också är nära förknippat med att den unge identifierar sig som en i gruppen, deras självkänsla, tilltro till sina förmågor och att känna gruppmedlemskap (i detta fall till samhället). Samhällets representant är utifrån denna teoretiska utgångspunkt att betrakta som en auktoritet den unge möter. Det är en auktoritet som i sin tjänst kan ta beslut som påverkar den unge

baserat på samhällets juridiska modell, i detta fall polisen, socialsekreterare i mottagningsgruppen eller familjebehandlaren.

Table 2. Subjektiv proceduriell rättvisa (Tyler, 2017), analysmodell.

Ämne	Kategori	Beskrivning	Operationalisering
Beslutsfattande			
	Röst	Beskriver den unge att den upplevt att auktoriteten erbjöd den unge tillfälle att säga vad den tycker? Beskriver den unge att auktoriteten gett tillfälle för att den unge ska få ge sitt perspektiv, berätta sin sida av vad som hänt innan beslut fattas?	Lyssnade personen(auktoriteten) på mig? Lät personen mig förklara vad som hänt? Fick jag utrymme att prata? Fick jag tiden som jag behövde? Var personen intresserad av min sida av vad som hänt? Var personen intresserad av hur jag uppfattade vad som hänt?
	Neutralitet	Uppfattar den unge att auktoritetens beslut var neutralt, att de följde neutrala regler, konsekvent och utan bias i beslutet?	Uppträdde personen (auktoriteten) korrekt? Var personens reaktion rimlig? Överreagerade personen? Valdes jag ut för någon särskild anledning?
Bemötande			
	Respekt	Uppfattade den unga att auktoriteten bemötte den med värdighet, artighet och respekt så som förväntas i bemötande utifrån rättigheter i att vara människa?	Blev jag bemött med respekt? Visade personen förståelse för mina förhållanden och situation? Var personen snäll? Visade personen sympati?
	Motiv	Uppfattade den unga att auktoritetens motiv till handlande var pålitligt och välvilligt?	Försökte personen verkligen göra något som var bra för mig? Trodde personen att detta kunde hjälpa mig? Hade personen ärliga avsikter? Vems agenda var av största vikt?

De 41 intervjuerna analyserades utifrån ovan beskrivna modell och nedan sammanfattas de centrala resultaten.

Beslutsfattande - polisen

De flesta ungdomar hade haft fysiska möten med polisen vid tillfället när de begått en lagöverträdelse. Bland ungdomarna uttrycktes en övergripande acceptans av polisen uppträdande som lämpligt och korrekt i förhållande till situationen. Ungdomarna förstod varför polisen grep dem och varför polisen agerade som de gjorde. Detta uttrycks på lite olika sätt så som:

De var snälla. De gjorde det på ett bra sätt tycker jag. De hade tagit oss och så tog de in oss. /.../ De gjorde inget fel. De gjorde det på ett rätt sätt. (P11)

Det var inget de gjorde som stack ut. Jag skötte mig och de skötte sig. Det var ganska smidigt. (P19)

När det var situationer av att polisen både grep och försökte reda ut vad som hänt samtidigt var det få ungdomar som uppfatta att de fick utrymme för att förklara sin sida av situationen, att få sin röst hörd i det mer akuta skedet. Däremot när det lugnat ner sig fick de ge sin sida av saken. En ungdom säger så här om detta (P5):

Och det är inte så att de lyssnar på dig när du säger "släpp mig" heller. De gör ju inte det. Jag tror det är då det eskalerar ännu mer. /.../ Ja jag bara "kan ni ta bort handbojorna. De är inte riktigt onödiga så jag kan få ta bort i mitt ansikte (svårt att höra). Jag hade ju gräs i ansiktet. Och så sa de "nej nej. Vi kan inte göra det. Vi kan inte göra det".

Senare när det lugnat ner sig kände ungdomen att det fanns mer utrymme för att berätta sin sida om vad som hänt, vilket beskrevs så här (P5):

De pratade med mig och frågade vad som hade skett. Och då förklarade jag vad som hade hänt. /.../ Och då frågade de om det är av en särskild anledning som jag inte umgås här och då sa jag "nej, jag tycker bara inte om att vara här"...

I: Varför tror du att de frågade dig alla de här frågorna?

Jag vet faktiskt inte. Jag tror nog att det här var ju första gången jag blev tagen av polisen. Jag tänker ju att de- Med tanke på att hon tjejen och hennes vänner umgås jättemycket så har jag för mig att de kanske är bekanta med polisen där och är vana vid att de här tjejerna bråkar och ställer till det så mycket. Men att de kanske inte är vana att jag gör det med tanke på att de aldrig har sett mig där. Jag tror nog för att säkerställa vad som hände, men även ta reda på varför det skedde.

Generellt uppfattades polisen som neutrala, utan bias (att de värderade och reagerade på situationen på ett neutralt sätt), vilket kan sammanfattas med dessa ord.

Det var en ja, en förhållsledare. Och hon utförde sitt jobb. Det var inte så att hon var otrevlig eller något utan hon gjorde sitt jobb bara (P15).

Dock för de ungdomar som gripits på ett mer omvälvande sätt uttrycktes mindre acceptans av polisens agerande. Några tyckte polisen överreagerat och några tyckte polisen medvetet valt att gripa just dem, vilket inte uppfattades vara helt neutralt. Detta med att överreagera till exempel uttrycktes så här av en pojke som kört berusad på en moped och kände att polisen varit väl hårdhänt när de grep honom:

Först så körde de in i baken på mig. Och sen så på en raksträcka så körde de förbi mig och sen snabbt in i mig typ. Sen så- Det roliga var att jag känner en av poliserna. Och han är jätte (säger det med emfas som jäääätte) stor. Han är typ två meter. Och han brottade ner mig. Men annars betedde de väl sig bra.

De körde in i mig två gånger. Först i baken och sen rammade de mig. Om jag hade vurpat när de körde in i mig första gången, då hade det kunnat gå riktigt illa. De kunde ju ha kört över mig liksom. Jag körde lagligt i 30. /.../ Bara för att jag inte hade lyktor. Brutalt ändå (P18)

En annan ungdom gav uttryck för att polisen överreagerat med dessa ord:

P3: Jag var på väg hem och så hör jag en polis bakom mig skrika "polis lägg dig ner" och då blir jag stressad och börjar jogga. Sen får jag mer panik och då börjar jag liksom springa och jag gömde mig från han. Jag kom först ifrån han, men sen orkade jag inte springa och jag fattade att det är ingen idé och då tog han mig. /.../ Han riktade pistolen mot mig och sa att jag skulle lägga mig ner. Och då gjorde jag det. Och sen satte han knät och tryckte ner mitt huvud i asfalten. /.../ Men alltså han liksom satt ju på mitt huvud nästan med knät i asfalten så, jag fick ju lite rivsår och sånt.

I: Ja okej. Men det här har du säkert pratat med M om, det som handlar om dig. Men tycker du att den här polisen, vad ska man säga, var han rimlig?

P3: Nej jag gillar inte han som polis

I: Tycker du att han tog i för hårt?

P3: Ja verkligen. Och jag är så liten jämfört med han

Beslutsfattande Socialsekreterare och Familjebehandlare

Majoritet av ungdomarna uttryckte en övergripande acceptans av socialsekreterarna och familjebehandlarnas uppträdande som lämpligt och korrekt i förhållande till situationen. Ungdomarna förstod varför de skulle träffa socialsekreteraren på mottagningsgruppen och sedermera familjebehandlarna och varför dessa agerade som de gjorde. Intrycket var att de generellt fick utrymme för att berätta om sin sida av saken, förklara vad som hänt och bli lyssnad på. Vilket speglas i följande uttalanden:

Det kändes, inte tryggare, men skönt att kunna prata där. (P6)

Båda lyssnade jättebra och allting som jag sa förstod de. (P9)

Min mamma pratade lite men jag pratade typ hela tiden (P11)

Alla ungdomar beskrev att de i samtalen med familjebehandlarna fick mycket stort utrymme att ge sin sida av saken och prata om andra angelägna saker också, mer än med socialsekreterarna, vilket är givet då socialsekreterarna och familjebehandlarna har olika roller i TUTI-projektet. På frågan om att få tillfälle att säga vad den tycker, uttrycktes detta svar (P15)

Hon sa ju "du kan berätta vad som helst". Så som sagt, jag berättade ju andra grejer också som inte hade med det att göra och sen hjälpte hon mig med det också och sånt. Det var inte bara om det ämnet vi pratade om utan vi kunde prata om flera olika grejer.

Någon ungdom ger dock exempel på att den inte upplevt att den fick berätta om sin upplevelse av vad som hänt vid samtalet på mottagningsgruppen, men däremot gavs stort utrymme i samtal med familjebehandlaren, vilket uttrycks så här (P1):

Hon [socialsekreterare] försökte lägga ord i min mun. Hon lät mig inte prata. Jag sa en historia till henne och så ändrade hon historien... det var bara något konstigt. Jag kunde inte prata med henne så som jag pratar med T (familjebehandlare). Och jag är en öppen person och kan prata med allt och alla, men med henne gick det inte. Det var jättesvårt att prata med henne.

Generellt upplevdes att socialsekreterarna och familjebehandlarna uppträdde värdeneutralt (utan bias) och enligt regler. I mötet med socialsekreterarna på mottagningsgruppen gjordes en riskbedömning och olika beslut kunde tas, exempelvis om att hänvisa till TUTI-samtal, att inleda utredning såväl som att påbörja ett omedelbart omhändertagande enligt LVU. När några av ungdomarna reflekterade över dessa möten beskrev de hur socialsekreterarna uppträdde neutralt och korrekt i ljuset av att ha ansvar för att ta beslut om vidare åtgärder.

De gör sitt jobb på ett bra sätt. Och hon jobbade ju inom social någonting, social... Jag kommer inte exakt ihåg. Det var någonting med socialen. Hon sa att hon har tystnadsplikt och massa sådant. /.../ Så sa hon typ "det är många som jag möter som gör brott eller andra saker," och att hon måste hjälpa dem. Så det är inget ovanligt. Jag är inte den första människan eller ungdomen på den här planeten som gjort ett brott. (P1)

De gjorde egentligen bara sitt jobb och agerade. Det var ju något (jag gjort) som inte var tillåtet eller vad man ska säga. (P2)

Vid något tillfälle gavs exempel på att samtalet med socialsekreteran inte var neutralt. Då handlade det om att ungdomen uppfattade viss värderingsmässig fördom utifrån vilket område den unge bodde i och uppfattade att det hen sa i samtalet, blev bedömt på grunder som handlade om vad socialsekreterarna tyckte om ungdomar i bostadsområdet (ett socialt utsatt område). Ungdomen gav även uttryck för att det påverkar att uppfattas så och tvivel föds om det kanske är så som fördomarna säger:

Det blir ju typ så "varför ens". Men vill de tro det så varsågod. Gör det. Men jag blir bara så arg. Men sen tänkte jag typ att det folk säger på riktigt, att alla drar alla över en kam när man bor i Kronogården. Det börjar jag dra in i min hjärna. Det kanske är sant. Det kanske stämmer. Det blir ju så. (P6)

Flera ungdomar särskilde på socialsekreterarnas arbete och familjehandlarnas arbete men de uppfattade dem som lika värdeneutrala. Särskiljande handlade mer om att socialsekreterarna hade en mer granskande roll och där ingick också att göra en bedömning av hela familjen, medans familjehandlarna hade uppgiften att hjälpa ungdomen att inte göra mer brott. Detta uttrycktes så här av en ungdom:

T (familjehandlare) vill träffa ungdomar som redan har gjort något dåligt och försöka få dem att sluta...Socialen kanske tar mer hela familjen (P10).

Bemötande - Polisen

Som vi sett så vittnar ungdomarnas utsagor om att de förstått varför polisen ingrep eller blivit inblandad, att de förstod varför det var nödvändigt och varför polisen agerade som de gjorde. Majoritet av ungdomarna uppger att de uppfattat polisens beslut som rättvisa och korrekta. På samma sätt uppfattar majoritet att polisen har bemött dem med respekt och förståelse. Detta så här:

De gjorde väl sitt jobb. Det var inget mer med det. Trevliga var de. Så det var inget märkvärdigt, inget beteende som stack ut sådär. /.../ De var jättetrevliga. Småprat innan min vårdnadshavare kom. De gjorde ju sitt jobb. Det var inte något vänskapligt sådär men de gjorde sitt jobb. De var trevliga. De var respektfulla. (P19)

Alltså de hade typ ingen attityd eller något sånt. De sa det på ett bra sätt. De tvingande inte oss att gå in/.../. Vi var typ fria men ändå inte. De höll inte i oss, de tvingade inte in oss. Han sa det på ett bra sätt. Respekt typ. (P11)

Några hade dock upplevt att de blev bemötta på ett mer kränkande och förminskade sätt. Problemet med det enligt en av ungdomarna var att det blev dubbelriktat och ungdomen också uppvisade attityd mot polisen.

Men alltså polisen var ju väldigt otrevliga. De sa ju till mig "håll käften" och så. De satt på mitt huvud i asfalten /.../ med knät /.../ Jag sa till dem att jag inte kunde andas lika mycket men de bara "håll käften och ligg still" /.../ Jag menar såhär att de kanske kan- Jag samarbetade ju med dem och då borde jag få något tillbaka eftersom jag samarbetade med dem såhär. /.../ Varför ska jag vara snäll mot dem om de inte är schyssta tillbaka? (P3)

En annan ungdom uttryckte att konfrontationen med polisen handlade om att polisen hanterade sitt maktövertag på ett felaktigt sätt.

Jag upplever det som att han var jättearg. Jag har full förståelse för att han var arg. Men hans attityd gentemot mig kände jag inte var på topp. För att min första reaktion var rädsla och det märkte han ju och så vad heter det- Jag märkte bara att han hade en positionsmakt över mig, fattar du? Det var ganska fult tycker jag. För han påpekade att jag hade attityd när jag inte hade det. Och började allmänt bara nämna att han går back 1500 varje dag på grund utav sådana som mig etc. Det blev ingen skön stämning. Jag försökte prata med honom och jag bad om ursäkt. Men hans reaktion var- Jag vet inte. (P19)

En intressant iakttagelse var även upplevelsen präglades av att majoritet av poliserna hade ett respektfullt bemötande så kunde vara någon enstaka polis vars uppträdande skiljde ut sig i de fall då flera poliser var inblandade i ett ingripande.

Alltså typ, som jag sa till dig så var två av dem jättesnälla och en var jätteelak. Så jag kan inte säga att alla de var dåliga. Men en av dem var dålig. Han var jättekaxig. Jätte.. jättekaxig. När han pratade med mig på det sättet så kände jag bara att han utnyttjar makten. /.../ Först kom det två och sen kom den tredje polisen. Jag har ju fortfarande adrenalin i kroppen och jag kan inte stå still och jag var allmänt arg. Och sen kommer polisen och "vad är det som hänt". Och jag "det var självförsvar, inget mer än det". "Vad är det som hände"? "Det var självförsvar inte mer än det". Och då skriker han på mig. Och då säger jag till honom att "alltså du har inte rätt att skrika på mig. Om jag inte vill säga något så behöver jag inte säga. Självförsvar. Du har inte med det att göra". Sen "du vet väl att vi har spelat in dig i kameran". Jag ba "ja om du har spelat in det i kameran så kan du jättegärna kolla på din kamera. Om du redan vet vad grejen är så behöver du inte fråga mig". Han

var ganska kaxig så jag var liksom kaxig tillbaka för han var inte trevlig. Ja det var bara det. De andra poliserna var ganska snälla. (P6)

När det handlar om ungdomarnas uppfattning om motiv till att polisen ingrep så uppger majoritet att polisen ingrep för att de vill väl, att de vill hindra ungdomar från att göra brott, hjälpa dem att sluta göra brott och polisen agerade med ungdomarnas bästa framför sig.

Jag tycker att det är helt okej liksom. De såg att det som hände är fel och de försökte typ hjälpa till med det. Ja, alltså hjälpa. (P17)

De nämnde att jag skulle bli orosanmäld till socialtjänsten och sedan typ att- Någonting om böter men jag minns inte. /.../ De var oroliga för att jag skulle hamna i något liknande igen och ville sätta stopp för det innan det eskalera. /.../ Jag vet ju vad de gör och alltså deras jobb är ju ganska uppenbart vad de ska göra och inte göra så /.../ Det är inte fel att de reagerade så, absolut inte. Det är ju ett brott trots allt. Och det finns ju inga undantag för någon (P19)

Men en ungdom förklarar att trots att polisen har goda intentioner så förminskas de om polisen uppträder på ett aggressivt och konfrontativt sätt.

Jag tycker att han som polis, som ska skydda själva samhället, skydda oss, ska också kunna skydda sådana här situationer. Kunna vara mogen på sitt sätt. Inte komma och skrika på mig. /.../. Han kan inte bara skrika på mig. Jag kommer ju hata honom. Det är samma sak om vi sitter i skolan och jag skriker från ingenstans på min lärare, skitrespektlös, jag bara skriker på henne. Då kommer hon hata mig och skrika på mig. Vi kommer hata varandra bara. Och så kom han och försökte typ tvinga mig att prata. Men jag sa till han att jag inte vet. (P6)

Bemötande - Socialsekreterare och familjebehandlare

Vi kan konstatera att när det gäller polisens bemötande så var utgångspunkten att polisen bemötte ungdomarna på ett respektfullt sätt. Dock fanns det några undantag när så inte var fallet. Sådant undantag framträdde inte alls när det gäller socialarbetarnas bemötande, utan ungdomarna uttryckte att de genomgående bemöttes med vänlighet och förståelse. Vilket inte är överraskande då socialarbetarnas uppdrag skiljer sig betydligt från poliser i yttre tjänsts uppdrag. Socialarbetarna möter ungdomarna i mindre dramatiska situationer och oftare på ett mer planerat och strukturerat sätt. Skillnaden på bemötande blev extra tydligt i mötet med socialsekreterarna på mottagningsgruppen, ett möte som vanligtvis tog plats två till tre dagar efter kontakten med polisen. Så här uttrycks mötet med mottagningsgruppen.

Båda var jättetrevliga. Bra attityd, snälla. De la inte mycket press på mig heller. De bemötte mig bra faktiskt. (P2)

Skillnaden var då att han sa det på ett snällare sätt. Ja alltså du vet polisen var mer- Han tog det försiktigt typ. Alltså han tog det lugnt medan polisen var snabba med frågorna. (P11)

Skiftet efter mötet på mottagningsgruppen till att träffa familjehandlarna präglades av än högre känsla av att bli bemött med respekt, vänlighet och förståelse. Alla ungdomar beskrev att de genom familjehandlarnas bemötande kände sig väl omhändertagna. En ungdom uttryckte sig så här om det:

Första intrycket sätter ju som sagt hur det blir framöver, alltså om man väljer att gå tillbaka eller inte. Och jag känner ju liksom att när jag träffade J så kände jag att- Åh jag märkte på hennes kroppsspråk och sättet hon pratade på att hon var väldigt- Att man kunde vara väldigt trygg hos henne.

Så pratade hon på ett väldigt (ohörbart) fridfullt sätt kan man typ säga. Och jag tycker de här mötena hjälpte faktiskt, TUTI mötena. Speciellt TUTI faktiskt, jag ska inte ljuga. Det var jättebra. (P5)

På samma sätt som med polisen uppgav ungdomarna att de hade en stark känsla av att socialarbetarna, både socialsekreterare och familjehandlarna vill dem väl, att de verkligen försökte hjälpa ungdomen att få det bättre.

Ja tycker att det är bra. Det får ungdomar att veta att det finns typ- eller hur ska jag förklara. Om det inte hade funnits folk som brydde sig så hade de fortsatt att göra saker /.../Man hade tänkt bara att vem bryr sig(P11)

Det fanns dock några kritiska röster som efter ett tag kände att det blivit för stor insats i relation till det brott som begåtts även om de uppfattade att insatsen i sig hade inledningsvis varit legitim. Ungdomen kände att den hade fått en rimlig konsekvens, men att det verkade som insatsen bara fortsatte och fortsatte. Det uttryckets så här:

Jag skulle ju ha möte med henne socialsekreteraren. Sen så sa hon till mig att jag ska träffa någon från familjehuset och så träffade jag T. Sen så sa hon att vi ska ha några möten och kolla hur det blir och prata och sådant. Och så pratade vi ut väldigt mycket om allt, alltså om allt, det var inte bara om det jag hade gjort. Vi pratade om allt, allt, allt. Efter det så vet jag bara inte. Det blev bara till en stor grej. Jag har tröttnat så många gånger. Vi pratar lite om samma sak om och om igen. Alltså jag har faktiskt tröttnat(P1).

När ungdomen reflekterade över varför det blivit så utdraget så kom tanken om att det nog var ett straff som den fått, som ligger i linje med att kommunen och

polisen vill visa att de tar brott på största allvar, även de mindre. Denna ungdom var den enda som uttalade kritik mot samtalen med socialsekreterarna och familjebehandlarna.

Alltså jag tror inte ungdomar kan ta sig ur bara från ingenstans [att träffa socialarbetare]. Det är de som bestämmer, tror jag, chefen i kommunen eller något sådant, tror jag, men jag är inte säker. Men det är inget- De hade ändå inte lyssnat. Om man säger typ "ja men ungdomar tröttnar på att man pratar om samma sak om och om igen". De hade direkt tänkt "ja men jaha okej, vad ska vi göra åt saken". De får ju till sig att göra de här sakerna från typ chefen eller sådant. Det är inte de [socialarbetarna] själva som har kommit på saker, så jag tror inte det går att ändra på det och sånt. /.../ Och jag har tagit straffet för det. Det här hände för kanske, när var det, två, tre månader sedan, om inte mer. Nu har jag fattat det och förlått. Jag kan inte riktigt göra något mer och jag har tagit straffet för det. Varför ska vi fortsätta med allt det här [samtal med socialarbetare] och bara gör det till mycket större grejer? Jag tog straffet för det punkt slut. Jag kan inte riktigt göra något mer åt saken.

I: Och vad skulle du säga att straffet var?

P1: Alltså straffet var ju- Jag vet faktiskt inte vad straffet var, men att träffa typ socialsekreterare och från familjehuset och så och prata ut och sånt.

En annan kritisk röst handlade om att det var för stort pådrag med både utredande samtal på mottagningsenheten och TUTI-samtal i proportion till den lagöverträdelse som ungdomen uppfattat att hen begått, vilket uttrycks så här av en intervjuperson:

Om båda behövdes? Helt ärligt? Nej! Jag vet inte ens varför jag behövde ha ett möte med socialtjänsten. Det är såhär, det var jätteenödigt: jag kände att allt det här som händer just nu är jätteenödigt. Jag gjorde ett stort misstag genom att testa en joint narkotika. Och det är ju första gången. Och jag var ren! Jag gjorde två urintest och jag var ren. Jag förstod inte varför man behövde göra en så stor grej av det. Men såklart, de är oroliga. Skolan gjorde ju en orosanmälan till socialtjänsten. Men jag tror det var min mamma som gjorde en stor del av det här. Hon försökte hjälpa mig. Hon trodde jag var påverkad eller beroende av narkotika. Men jag gjorde det för att jag var nyfiken (P8).

Forskarens slutsatser

I användandet av modellen för procediruell rättvisa för att förstå ungdomar, som för första gången kommit i kontakt med samhällets representanter (auktoriteter),

polis och socialtjänsten, när de misstänkts för/begått ett brott visar resultaten att ungdomarna har högt förtroende för samhällets reaktion och ger legitimitet till det stöd som getts i denna kedja av insatser (polis, socialtjänstens mottagningsgrupp och TUTI-samtal). Med den begränsning som finns i åtanke, att det är 21 unga som deltagit i studien, av de 103 som genomgått TUTI-samtal, kan det självklart i gruppen som inte deltagit i forskningen finnas mer kritiska erfarenheter. Sammantaget kan dock konstateras att ungdomarna som genomgått hela TUTI-kedjan upplever samhällets reaktion vid sin första lagöverträdelse som positiv. Detta är ett viktigt resultat av två skäl. För det första när agerande av auktoriteter värderas som lämpligt, i proportion, rättvist och välvilligt, är det ett positivt identitetsarbete som görs. Utifrån modellen proceduriell rättvisa (Tyler & Blader, 2003) värderande uppfattningar av detta slag kan detta leda till en större känsla av tillhörighet och samhällelig gemenskap. För ungdomar vars bakgrund och sociala identiteter i någon grad har präglats av att bemötas med fördomar och kränkningar från samhället, kan dessa positiva värderande uppfattningar om samhällets reaktion vara än viktigare för att fostra känslor av samhällelig tillhörighet och gemenskap. Sådan upplevelse av inkludering i samhället kan fungera som skyddsfaktorer för att förhindra negativ utveckling i form av fortsatt brottsaktivitet och i sin förlängning sökande av tillhörighet i kriminella sammanhang. Det andra skälet är att resultatet kan bidra med kunskap till utformning av arbetssätt gällande tidiga insatser i det sociala arbetet när det handlar om kriminalitet och värdering av risk för att insatsen kan fungera som "stämplande" och förstärka identitetsprocesser hos unga som avviker, utifrån samhällets normer. Resultatet indikerar att hela kedjan behövs för att undvika stämplingseffekter av tidiga insatser.

Identifierade utvecklingsområden

Aktiviteter som genomförts under projektet har bidragit till insikter om vilka områden som behöver utvecklas och arbetas annorlunda kring, för att fortsätta arbetet med tidiga insatser som bidrar till att motverka kriminalitet bland unga. Nedan beskrivs några delar som identifierats.

En mer tillgänglig socialtjänst. Föräldrar ska kunna få ett tidigt frivilligt stöd som är anpassat efter deras livssituation. Universellt föräldrastöd i tidig ålder, men också när man har tonåringar, har varit en framgångsfaktor för att förebygga kriminalitet, psykisk ohälsa och utanförskap för unga.

Tidig samverkan med skolan, i skolan. När det gäller unga med risk för att hamna i kriminalitet och missbruk har skolan en viktig roll. Enligt BRÅs skolundersökning om brott (2021) – Brottsförebyggande rådet (bra.se) sker över hälften av de brott som begås av unga i skolmiljö. Skolan ser de tidiga signalerna och har vanligtvis en

relation med den unge och familjen. När socialtjänsten kommer in har problemen oftast kumulerat och påverkat flera livsområden kring den unge.

Insatser som inte alltid behöver förmedlas av en orosanmälan. I samband med projektet har familjeteamet "Intensiv ungdom" träffat både representanter från skolan, fritidsgårdar och föreningsliv, i syfte att diskutera tidiga signaler hos unga i riskzon. Det finns en uttalad negativ laddning i att göra orosanmälningar, vilket medför att många väntar tills det gått så lång tid att problemen är uppenbara och väldigt komplexa. Socialtjänsten behöver komma in och ge ett tidigare stöd i samverkan med vuxna, som finns på de arenor där den unge befinner sig.

Formen på stödinsatser. Många av de unga vi möter på familjehuset uttrycker att formen för möten och samtal inte är effektivt. Unga efterfrågar samtal via facetime, chattfunktioner eller att kunna få vägledande korta samtal i stunden, som inte alltid behöver vara ett fysiskt besök. Stödet behöver också kompletteras med ett mer praktiskt stöd som tex hjälp att ta körkort, hitta ett extrajobb, hitta en lägenhet åt familjen, så att de kan flytta från ett utsatt område, stöd i skolan, hjälp från BUP eller hjälp med att betala föreningsavgifter. Det kan också vara stöd i att hitta ett socialt sammanhang att befinna sig i, tex föreningsliv eller annan gruppverksamhet. För många unga handlar det om att hitta ett socialt sammanhang där man kan få positiva kamratrelationer. Många av de ungdomar vi möter på familjehuset, som hamnat i kriminalitet eller missbruk, har svårigheter som orsakats av strukturella problem på samhällsnivå, problem som är svåra att avhjälpa med samtalsstöd. Där måste andra insatser sättas in, som gör skillnad på ett mer strukturellt plan.

Resultaten från utvärderingen kommer att ligga till grund för fortsatt utveckling av socialtjänstens arbete i Trollhättan. De insatser och arbetssätt som tagits fram under TUTI projektet kommer helt eller delvis att ingå i befintlig verksamhet efter projektets slut. Det kommer att finnas en hemsida, där externa aktörer kan läsa om projektet. Projektet har också resulterat i ett antal filmer som kommer att finnas på hemsidan. Projektgruppen har vid flera tillfällen presenterat projektet och delar av de resultat vi hittills sett, för andra kommuner samt vid nätverksträff för stiftelsen "kriminalitet som livsstil", på länsstyrelsen konferens om föräldrastöd i Göteborg, KRIS konferens om brottsförebyggande arbete i Vänersborg, konferens för Svenska Narkotikapolisföreningen m.fl.

Avslutande reflektioner

Trollhättan har en mängd evidensbaserade brottsförebyggande insatser som riktar sig till unga, på både universell, selektiv och indikerad nivå. Staden har också etablerat en trygghetsgrupp, där man samverkar stadsövergripande med att motverka kriminalitet och skapa trygghet i staden. Dock har man inte lyckats sätta

in socialtjänstens stödinsatser till unga, som risker att hamna i kriminalitet och missbruk, i ett tidigt skede, trots tidiga signaler. De arbetssätt man tagit fram i TUTI projektet har möjliggjort att fler unga än tidigare fångas upp, men det finns behov av att komma in ännu tidigare. Kriminologerna Jerzy Sarnecki och Nina Rung (2022) hävdar i en artikel om grova brott bland unga, att socialtjänsten allt för ofta agerar på symtom i stället för risker och menar att stödinsatserna inte ger samma effekt när de sätts in för sent. Tidiga signaler uppmärksammas främst i hemmet av föräldrar, i skolan, i föreningsliv och på andra platser där unga spenderar mycket tid. Det är också där socialtjänstens arbete måste ske och samverkan men andra både yrkesverksamma och i civilsamhället. Den statistik som tagits fram i projektet visar att Trollhättan som kommun, inte skiljer sig från hur trenden ser ut i andra kommuner i landet. Orosanmälningarna ökar stadigt och orosanmälningar när det gäller risk för kriminalitet kryper längre ner i åldrarna. Ref: Socialstyrelsen(2021)

Referenser

Andershed, A-K. & Andershed, H. (2019). *Risk- och skyddsfaktorer för normbrytande beteende bland unga: Att använda teori och forskning i praktiken. I Barn och unga som begår brott eller riskerar att begå brott*. Kunskapsstöd för socialtjänsten om att identifiera, utreda och bedöma behov. Stockholm: Socialstyrelsen.

Bergström, G. (2019). *Kriminalitet som livsstil*. Förlag

Bolin, A. (2016) *Young people's strategies for handling economic adversity: Extending the research agenda*. *YOUNG* 24 (4)1-17

Ekholm, D. (2016). *Sport as a Means of Responding to Social Problems. Rationales of Governing, Welfare and Social Change*. Linköping Studies in Arts and Science, no. 687. Linköpings universitet.

Harju, A. (2008) *Barns vardag med knapp ekonomi. En studie om barns erfarenheter och strategier*. Avhandling. Växjö University Press.

Källberg, Moody. M., Hedberg, Eriksson K., Ström, M., Tenerz B (2021) *Engagerade Nätverksmöten*. Lund. Studentlitteratur.

Mahoney, J., L. and Stattin. H (2000) *Leisure activities and adolescent antisocial behavior: The role of structure and social context*. *Journal of Adolescence*,.

Sahlin, I (2000) *Brottsprevention som begrepp och samhällsfenomen*. Lund: Arkiv förlag

Tyler, T. R., & Blader, S. L. (2003). *The group engagement model: Procedural justice, social identity, and cooperative behavior*. *Personality and social psychology review*, 7(4), 349-361.

Rapporter

Arbetsmarknads socialförvaltningen Trollhättan stad (2016) *Unga och kriminalitet i Trollhättan, resursforums kartläggning och åtgärdsprogram.*

Brå (2020) *Strategiska brott Vilka brott förutsäger en fortsatt brottskarriär?* BRÅ-rapport 2000:3

Brå (2021:2) *Informationsdelning mellan socialtjänst och polis i brottsförebyggande arbete med unga.*

Brå (2021) *Skolundersökning om brott.*

[Skolundersökningen om brott - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#)

[Bilaga 1 Genomlysning av socialtjänsten i Linköpings kommun.pdf](#)

Socialstyrelsen (2021) *Anmälningar om barn som far illa 2021 - Uppföljning och analys av utvecklingen.* Artikelnummer: 2022-11-8197. Publicerad: 2022-11-16

[Orosanmälningarna ökar - berör var tionde barn - Socialstyrelsen](#)

Artiklar

Micko, Lena. (2018). *Socialtjänstlagen duckar för huvudfrågan.* Dagens Samhälle, 2018 04 26

www.dagenssamhalle.se/styrning-och-beslut/kommunpolitik/socialtjanstlagsutredningen-duckar-for-huvudfragan/

Sarnecki, J., Rung, N. (2022). *Fallet går emot våra uppfattningar.* Svenska Dagbladet: publicerad 220713

[Jerzy Sarnecki och Nina Rung om överfallet i Skellefteå: Barn är inte snälla | SvD](#)